

СТО ДВАДЕСЕТ И ПЪРВО ЗАСЕДАНИЕ

София, вторник, 16 април 1991 г.

(Открито в 15 ч. и 10 м.)

Председателствували: председателят Николай Тодоров и заместник-председателят Иван Глушков.

Секретари: Огнян Мишев и Георги Петров.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (звъни): Моля народните представители да заемат места. Докато още продължава регистрацията искам да напомня, че на днешния ден преди 112 години търновските учредители поставиха своя подпис на изработената от тях Конституция, Конституция на освободената българска държава и, както знаете, от тази година днешният ден се чествува като Ден на Конституцията и празник на българските юристи. (*Ръкопляскания*)

От името на Бюрото на Великото Народно събрание поздравявам всички народни представители с Деня на Конституцията, а всички български юристи - с техния професионален празник. (*Ръкопляскания*)

И така, дневният ред ви е раздален.

1. Продължаване на предварителното обсъждане на "Основните начала" на проекта за нова Конституция на Република България.
2. Продължаване на разискванията по законопроекта за защита на конкуренцията на първо четене.
3. Първо четене на законопроекта за чуждестранните инвестиции.
4. Проект за решение във връзка с някои тенденции по отношение на страдания фонд на читалищата.

Има думата господин Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: Господин председател, уважаеми колеги! Използвам правото си по чл. 49, ал. 5 от правилника, който дава по изключение на парламентарните групи да предложат в дневния ред в текущото заседание да се включват спешни въпроси, ви предлагам следното нещо:

Започна процесът, с който трябва да се установят отговорностите на българските политически и държавни дейци във връзка с ядрената катастрофа в Чернобил. Както е известно, това е едно от най-гнусните и отвратителни престъпления на тоталитарната комунистическа власт. Става вече известно, че членове и кандидат-членове на Политбюро на Българската комунистическа партия, членове на Държавния съвет, министри, заместник-министри, висши офицери от Българската народна армия, ръководители на политически и общест-

вени организации, сателити на БКП, висши служители и т.н. са били предупредени за радиацията, дадени са им били указания как да постъпват, раздавани са им били предпазни лекарства, доставена им е била специална храна, вода и т.н. ...

РЕПЛИКА: И бира.

СТЕФАН САВОВ: Те са били предупредени при това да не съобщават тези факти на обикновените, редови граждани на страната. Тъй като и сега в състава на Великото Народно събрание и правителството има хора от висшите ешелони на властта, за които става въпрос, парламентарната група на Демократическата партия предлага - всички народни представители, всички членове на правителството да подпишат клетвена декларация, от която да личи, че не са били предупреждавани от УБО и други съответни служби за вредните последици от радиацията. Ако се окаже, че между нас има такива личности, ще останат на тяхната съвест и морал да решат дали имат право да заемат депутатски места и висши ръководни постове. Предлагам това да се внесе в дневния ред и да гласуваме въпроса за тази декларация.

(Реплики: "Браво!" и ръкопляскания)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Савов, дайте ми текста. Има думата господин Юрий Борисов.

ЮРИЙ БОРИСОВ: Господин председател, уважаеми дами и господа! Искам да ви предложа да включим в днешния дневен ред един проект за решение, който съм представил вчера писмено на Бюрото на Великото Народно събрание.

Проект за решение: "На основание на чл. 79, ал. 1 от Конституцията на Република България, Великото Народно събрание

РЕШИ:

Спира осъществяването на функциите на временните изпълнителни комитети на народните съвети, произтичащи от Указ 1315 от 1985 г., за наименованията по преименуването на обекти с местно значение до произвеждането на местни избори."

Разрешете ми това предложение за решение на Народното събрание за мораториум върху преименуването да го обоснова с няколко изречения.

Аз споделям убеждението, че днешните имена на обектите с местно значение демонстрират един тясно класово-партиен подход, който трябва да преодоляваме, но в същото време съм убеден, че начинът, по който се извършва това, е грубо административен. Преименуването на обектите с местно значение не е просто административен акт, който извършва известна преоценка на

българската история и възбужда хиляди български граждани. Затова смятам за уместно това преименуване да се извърши след редовните избори на органи за местно самоуправление при най-широко демократично участие, чрез допитване или чрез референдум.

Имам усещането, че след няколко месеца, ако по този начин се преименуват тези обекти, отново ще има една вълна на преименуване, ако има промяна в политическите сили в местните избори. Ние не трябва да допуснем това.

Освен това - последно - прави ми впечатление, че в някои общински временни изпълкоми приоритетно се поставя този проблем пред много други проблеми от жизнена важност. Ще ви дам само един пример. Във временния изпълнителен комитет, в графика за заседания на този изпълком - гр. Пловдив, под председателството на господин Сомлев - от ноември до май седем пъти са предвидени заседания за преименуване на обекти и само веднъж заседание за отоплението на града и то през май.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за реплика Григор Шишков.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ *(от място):* Комунист. Долу комунизма.

ГРИГОР ШИШКОВ: Възражявам на това, което каза Юрий Борисов за Пловдив. Смяната на наименованията става с решение на специална комисия на изпълкома и се взима с висшегласие, в което участвуват и определени специалисти в различните браншове на града. Така че, това, което казвате, не е вярно. Смяната на имената трябва да продължи, госпожи и господа. *(Оживление)*

ПЕТЪР БЕРОН: Господа, след 9-ти знаете, че беше на бърза ръка преименувано всичко. Не се правете, че не забелязвате, че в страната се извършва революция. И вместо да се махне този оплескан с червена боя паметник на убиеца Коларов, който стои още пред нашия парламент, вие се осмелявате отгук да правите бележки, че някоя друга улица била преименувана. Срамота! *(Ръкопляскания)*

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ *(от място):* Всички паметници на Димитров, Коларов и останалите трябва да бъдат махнати. *(Много силен шум и ропот в залата)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля ви се, господин Ахрянов има думата.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Уважаеми колеги, предлагам като точка втора от дневния ред да влезе попълване на ръководството и състава на Комисията за радио и телевизия. Вече месец и повече виси така въпросът. Днес станаха неприятни инциденти в комисията, хората очакват от нас работа, моля, за да бъде

осигурена възможност за работа, да се попълни комисията и да заработим като хората. Предлагам като точка втора, за да могат да бъдат извършени допълнителните доуговаряния, ако такива не са направени досега. Въпросът е прекалено спешен, знаете за какво става дума.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Методи Недялков има думата.

МЕТОДИ НЕДЯЛКОВ: Уважаемо председателство, дами и господа народни представители! На предишното пленарно заседание в петък, както по-велява правилникът, направих предложение за точка от дневния ред, а именно - точка за решение на Великото Народно събрание да се осигури достъп на Комисията по правата на човека и националния въпрос до партийния архив на Българската комунистическа партия.

Сега отново правя това предложение и моля да бъде гласувано да влезе като точка в дневния дневен ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Премянов.

КРАСИМИР ПРЕМЯНОВ: Като оценявам важноста на дневния ред, който е предложен, и това, че е предложена за обсъждане Конституцията, аз с много малко думи предлагам да не обсъждаме защо в Рим има паметник на Мусолини, или в Париж има площад "Ленин", а това, че искам да подкрепя предложението на Юрий Борисов, тъй като в него се съдържат елементи, които мисля, че са в ползрението на общественото мнение. Искам само да допълня и това, че е уместно да обсъдим и правомощията на местните съвети, във връзка със структурните промени, тъй като се очертава в близка перспектива провеждането на избори за местни органи на властта.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има Венцеслав Димитров.

ВЕНЦЕСЛАВ ДИМИТРОВ: Ако ще вземете, господа, такова решение, аз съм за следната редакция: "Народното събрание да вземе решение в срок от една седмица да задължи временните управи по места да ликвидират всички комунистически символи и паметници, като например Димитров, Коларов, Ленин." Аз съм сигурен, че Българската социалистическа партия ще подкрепи това предложение, защото Александър Томов каза онзи ден, че те са против комунизма. Дайте да махнем най-накрая петолъчките. Знаете ли колко петолъчки има по пътищата, господа. Нали вие сте за розата. Дайте да ги заместим с рози. За една седмица да махнем комунистическите символи. Нали сте против комунизма и вие? Защо го защитавате? *(Ръкопляскания от опозицията)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има госпожа Илчева.

НАДЕЖДА ИЛЧЕВА: Уважаеми колеги, уважаеми господин председател! Този път не се изказвам като представител на отделна парламентарна група, а

преди всичко като парламентарист. Нашият председател откри днешното заседание с няколко думи, които се отнасят не само до нашата история - този чудесен национален празник, но и до нашата дейност.

Упълномощена съм и помолена от група народни представители да поднеса най-сърдечни поздрав и пожелания към всички български юристи и преди всичко към юристите във Великото Народно събрание. Уважаеми колежки и колеги юристи, ние дълбоко ценим вашия труд за създаване на законността и новата Конституция на нашето отечество. Смятам, че ще стана изразител на всички парламентаристи, да ви пожелаем крепко здраве, много сили в реализиране на поставените ни задачи и да оправдаете доверието на нашия народ.

Като имам предвид хубавия празник и сериозния дневен ред на нашето заседание днес, апелирам да престанем с обсъждането на дневния ред, да го подкрепим и да започнем деловата си дейност.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Постъпило е предложение за прекратяване на разискванията по дневния ред. Гласуваме!

СТОЯН ГАНЕВ (от място): Аз от половин час вдигам ръка и казах на господин Ганев, че искам думата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля Ви, не съм Ви видял! Обявено е предложение за прекъсване. Не може да се нарушава гласуването. Дайте да спазваме малко ред. Ще вземете след това думата, когато Ви дойде редът.

СТОЯН ГАНЕВ (от място): Господин Тодоров, искам обяснение. Ставате смешен! Дайте ми думата!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: С 205 гласували за, против 18 и въздържали се 3 предложението за прекратяване на разискванията се приема.

Сега, става въпрос за отделните предложения, които са постъпили. Господин Ганев, какво искате точно сега? По какъв въпрос?

СТОЯН ГАНЕВ (от място): Дайте ми думата по дневния ред.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По дневния ред ли? Защото пристъпваме към разглеждане и прекъсваме разискванията и аз отговарям на тези предложения, които са направени. Моля Ви се!

Предложението на Стефан Савов, който взе думата първи. Ние го разгледахме в Бюрото, становището ни е, че то не представлява спешен въпрос. В момента се гледа дело и с оглед на това въпросът ще бъде отнесен на съответните комисии да го погледнат, да излязат със становище, и да се приеме евентуално съответна декларация, като се подготви.

СТЕФАН САВОВ (от място): Вие нарушавате процедурата, господин председател. Хубаво е, че това се записва - че не е спешен въпросът за Чернобил.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля Ви се! Не съм Ви дал думата, господин Савов! Ще бъдем вече по-строги в правилата!

Аз Ви казвам становището. По втория въпрос. Аз давам обяснения.

По въпроса на Юрий Борисов. Получих бележка, аз не бях тук, че проектът на Юрий Борисов е разпределен вече и е даден на комисиите за становище. Следователно, не може да се включи днес в дневния ред.

ЕЛЕНА КИРЧЕВА (от място): Не решавайте Вие!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По третото предложение има думата Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: Народният представител господин Методи Недялков в писмен вид, наистина, както е предвидено в правилника, още вчера, а днес повтори това устно, поиска да се включи точка от дневния ред, евентуално решение на Великото Народно събрание (чета текста) "Да се осигури достъп на Подкомисията по парламентарен контрол за човешките права до секретния архив на Българската комунистическа партия - Българската социалистическа партия."

Във връзка с това напомням чл. 29, ал. 1 от правилника. Чета: "Държавните органи, длъжностните лица, обществените организации (това е случаят) са длъжни да предоставят сведения и документи, необходими за дейността на постоянните комисии на парламента."

Втори текст. Чл. 122 от правилника: "Всички държавни органи, длъжностни лица, обществени организации и граждани са задължени във връзка с въпросите, предмет на проучвания, анкети и изслушване, да оказват съдействие, като предоставят или представят необходимите сведения и документи."

Във връзка с тези два текста, господин Недялков, не се налага специално решение на Великото Народно събрание. Това е едно задължение, което произхожда от текста, който Ви чета, за Българската социалистическа партия, едно задължение *ex lege*. Те трябва да ви предоставят това, което искате. Ако вие не сте удовлетворени като комисия, тогава този, или организацията, която не е предоставила необходимите сведения, носи отговорност по специални текстове на специален закон. Това удовлетворява ли ви? Да! - Благодаря Ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Кажете сега, господин Станчев?

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председателю, искам да направя процедурно възражение против начина на отхвърляне на предложението на парламентарната група на Демократическата партия. Така или иначе аз мис-

ля, че това е първият прецедент да се отхвърля предложение по този начин на парламентарна група в разрез с правилника. Като говорител на парламентарната група на политическия клуб "Екогласност" подкрепям неговото предложение. *(Ръкопляскания)*

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Аз не отхвърлям предложението, а го препращам да се разгледа и да се подготви съответна декларация - какво да обсъждаме. *(Възражение от залата)* Това предлагам. Вижте какво, въпросът не е от такава спешност, за да се разгледа. Иначе никой не възражава.

РЕПЛИКА НА ДЕПУТАТ ОТ СДС: В момента тече процес, те са убийци на нацията!

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Въпросът ще се разгледа в четвъртък, моля ви се. Ще се подготви декларацията и ще се внесе, както трябва. Никой не е против. Излишно усложнявате въпроса. Моля ви - за днешния дневен ред са предложени четири точки. Има думата Атанас Узунов за процедурно предложение.

АТАНАС УЗУНОВ: Процедура. Предлагам да се гласува предложението на народния представител господин Савов. Защо? Затова защото в последните четири години имаме твърде много деца, родени с рак на тази или онази област. Ние имаме твърде много проблеми именно по един такъв неправоен проблем и Народното събрание щом не се занимава с един такъв проблем, то това Народно събрание трябва действително да не бъде Народно.

Моля да се гласува точка *(Ръкопляскания и викове "Браво!")*

ЕЛЕНА ПОПТОДОРОВА: Взимам думата, за да подкрепя предложението, направено от господин Савов гук. Спомените на всички ни са много пресни. Всеки има и личен спомен от този период. Считаю, че е редно да направим съответното като народни представители. *(Ръкопляскания от блока на СДС. Викове "Браво!")*

ЮРИЙ БОРИСОВ: Подкрепям предложението на господин Савов просто като баща на две деца.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Добре. Подчинявам се на волята божия. *(Смях от залата)* Имайте предвид, че и аз като лекар съм дълбоко възмутен, но въпросът беше да се подготви както трябва тази декларация. Искам да отговоря на господин Ахрянов. Господин Ахрянов, Вие направихте предложение като точка втора да се попълни Комисията по радиото и телевизията днес. Имайте предвид, че днес имахме заседание и среща с Контактната група и разгледахме изобщо състоянието на трите комисии, които буксуват, и взехме решение да се попълни и подготви съставът им до четвъртък. Така че в четвъртък ще разгледаме въпроса, ако не възражавате. Контактната група все още

не оформила състава. Ако не възразявате - оттеглете си предложението до четвъртък. Това сме го подготвили и сме го обсъждали.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Изправени сме пред ефективна стачка на телевизията. Предвид на това аз предложих като втора от дневния ред, днес да бъде разгледано положението на парламентарната Комисия за радио и телевизия докато вървят дебатите по точка първа, ще има достатъчно време за доуточняване позициите на контактните групи. Не си оттеглям предложението. Моля то да бъде подложено на гласуване.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Уважаеми дами и господа! Както каза господин Тодоров - тази сутрин ние обсъждахме въпроса с ръководствата на комисиите и ние предложихме от името на парламентарната група на Българската социалистическа партия именно днес да се разгледа въпросът за ръководството на Комисията по радио и телевизия. Категорично беше становището на представителите на Съюза на демократичните сили, че те не желаят този въпрос днес да бъде включен в дневния ред. Така че ние в никакъв случай не можем да бъдем упреквани, че не желаем да поставим този въпрос на разглеждане днес. Аз съм готов да подкрепя предложението на господин Ахрянов и да включим този въпрос в днешния дневен ред.

Второ, също бих се присъединил към предложението на господин Савов. Въпросът, който той повдигна, да бъде включен в дневния ред, тъй като той засяга всеки един от нас и аз ще гласувам за неговото предложение, но въпросът е друг, господин председател. Ние като че ли все още не можем като парламент да се пренастроим и да започнем да работим така, както трябва да работим, ако действително сериозно желаем да приемем Конституцията, за която сме събрани в тази зала. Така че аз бих се обърнал към вас - към Бюрото - с настоятелната молба да осигурявате поставянето на нови предложения за включване на точки в дневния ред за обсъждане, само ако са постъпили такива писмени предложения съгласно правилника. И независимо, че смятам, че дори предложението на господин Савов можеше да бъде формулирано писмено и да влезе в четвъртък, тъй като въпросът за такива декларации не е въпрос на днешния ден само, аз съм готов по изключение да гласувам и за него. Моля ви да осигурите спазване на правилника.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Уважаеми господин председателю, господа народни представители! Подкрепям предложението най-после да бъдат сменени имената на улиците, чиито имена са свързани с имена на убийци и престъпници, свързани с комунистическия режим. Крайно време е да премахнем тези имена. Те не могат повече да съществуват. *(Ръкопляскания от блока на СДС)*

Символите трябва да се премахнат, иначе на петолъчката ще сложим цветя или детелини тогава. Това не може да продължава така.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Неврокопски, няма го в дневния ред. Много Ви моля.

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Права предложение, господин председателю, по дневния ред. (*Шум и реплики от залата*)

Уважаеми господа народни представители! Имайте търпение. Ако си спомните и навярно всички си спомните преди няколко месеца по случай годишнината от обесването на великана на българската демокрация Никола Петков, българската парламентарна демокрация...(*неодобрителен шум от блока на БСП*)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля Ви, господин Неврокопски, прекратихме разискванията по дневния ред. Предложенията се прекъснаха вече, много Ви моля. (*Звъни*)

КРУМ НЕВРОКОПСКИ: Как така са прекъснали? Ама аз предлагам нова точка от дневния ред. (*Разменят се реплики между Крум Неврокопски и членовете на Бюрото*)

Добре, съгласих се - нека да е в четвъртък. Но за тези, които се смеят, трябва да кажа, че такъв цинизъм няма никъде в световната история. Нека те да знаят, че говорим за едно священо име в нашата история.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Нека да започнем да работим. Много ви моля. По процедурен въпрос има думата Стоян Ганев.

СТОЯН ГАНЕВ: Госпожи и господа народни представители! Аз мисля, че първа точка в предложения дневен ред е достатъчно отговорна, за да прекратим с всички подобни разисквания. Смятам, че трябва незабавно да преминем към обсъждането на глава първа от Конституцията, защото, както многократно в последно време се изтъква, това е, което ни е събрало тук, в пленарната зала - обсъждането на Конституцията. И го казвам това не от демагогски, а наистина от съображения веднага да преминем към това.

Исках да направя предложения, макар че господин Тодоров не ми даде думата - аз предварително я бях искал - исках да направя същото предложение, което направих и в петък, за установяване докрай на мандата на Великото Народно събрание, за заплащане на народните представители само една средна работна заплата. Но сега се въздържам. Ще го направя това предложение в четвъртък. Нека сега да преминем веднага към обсъждане на първа глава от Конституцията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Моля, които са съгласни с дневния ред така, както е предложен, (след това ще поставим на отделно гласуване това, което предложи Стефан Савов) да гласуват.

Резултатът от гласуването - 251 подкрепят дневния ред, 13 се въздържат и 2 са против.

По точката, която предложи Стефан Савов - сега я включваме в дневния ред като предложение за декларация и тук той е представил един текст и след малко ще предложим ад хок комисия, която да подготви текста и да го приемем накрая. Тези, които са съгласни за включване на още една точка с название: "Предложение за декларация" по предложението на Стефан Савов.

Резултатът от гласуването е, че тази точка се приема със 161 за, 51 - против и 25 - въздържали се.

Преминаваме към точка първа от дневния ред:

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПРЕДВАРИТЕЛНОТО ОБСЪЖДАНЕ НА "ОСНОВНИТЕ НАЧАЛА" НА ПРОЕКТА ЗА НОВА КОНСТИТУЦИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Първи има думата господин Маньо Манев.

Държите ли да вземете думата, след като Ви дадох тези обяснения?

Добре - преди това господин Гайтанджиев.

СТЕФАН ГАЙТАНДЖИЕВ: От името на парламентарния съюз предлагам въпросът за ръководството на Комисията по телевизия и радио да се разгледа в четвъртък.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Ангел Ахрянов.

АНГЕЛ АХРЯНОВ: Възразявам най-енергично и моля предложението ми да бъде поставено на гласуване, съгласно правилника.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господа, получава се, че от една страна, има предложение от ръководството на парламентарната група да пристъпим към точка първа. От друга страна, днес заседавахме и ще поставим точка, която не е готова и трябва да се събере контактната група и да я подготви. Затова се събираме, за да избегнем излишната загуба на време. Представяте ли си какво означава да се събира контактна група, да уточняват състава на ръководството на цялата комисия, след като не са го направили досега.

Има думата Илич Цветков.

ИЛИЧ ЦВЕТКОВ: Дами и господа народни представители! Моето предложение е до 16,30 часа да се обсъжда първа точка, за да имаме време да обсъждаме и останалите точки.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господа, да не поставяме на гласуване нова точка, която предварително се вижда, че не може да бъде внесена за днес.

По точка първа има думата господин Маньо Манев.

МАНЬО МАНЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Предложената за обсъждане глава първа на Конституцията отговаря, според мен, на съвременните изисквания на развитие на страната и натрупалия се международен опит в тази област. Тя отчита извършвания се процес на демократизиране на нашето общество и гарантира успешния му преход към световната цивилизация.

Същевременно глава първа здраво стъпва на изконните и утвърдени традиции в многовековното държавно устройство на България. Няма да бъде пресилено, струва ми се, ако напомним тук, че България е една от първите, която формира своята държавност и държавното си законодателство в Европа преди много други, които се опитват сега да ни учат. В България е имало много столетия законодателство и е радостно, че в тази първа глава този наш многовековен опит не е пренебрегнат.

Ето защо по принцип изразявам своето положително отношение към предложената на разглеждане материя и след допълненията и корекциите, които ще последват в резултат на нейното обсъждане, ще гласувам за нея.

С оглед подобряването и доусъвършенствването на някои постановки правя следните две основни принципни предложения и някои частични поправки в глава първа на Конституцията.

Първо. Липсва в разглежданата глава на Конституцията текст, който, според мен, трябва да бъде тук, за националната сигурност и националните граници на българската държава. Сега и за бъдещото ни съществуване това е един от най-важните въпроси, който трябва да залегне като самостоятелен член в първата глава на Конституцията. Готов съм да присъединя усилията си за формирането на споменатия текст на Конституцията в тази област. Важното в случая е да не забравяме, че ако допуснем да попаднем под ударите на външна агресивна сила, няма да има възможност да се прилагат никакви членове на тази Конституция, колкото и ефективни да са те.

Ето защо този въпрос трябва да бъде изведен на първо място в Конституцията. Той трябва да бъде заложен в нейните "Основни начала".

Второ. Предлагам да се запише в отделен член текст за опазването и развитието на генетичния фонд на българската нация. Многобройните статистически данни и извършваните през последните години социологически изследвания сочат, че ние вървим към бавно, но сигурно самоунищожаване на бъл-

гарската нация. Убеден съм, че е известно на всички присъстващи тук, че вече от няколко години в България е налице т. нар. отрицателен демографски прираст. Тоест, ежегодно умират повече, отколкото се раждат. Тук стои и големият проблем за тоталното застаряване на българската нация. След 10-12 години, ако нещата не се променят, според изследвания на специалисти броят на работещите ще бъде два пъти по-малък от броя на пенсионерите. В това отношение ние водим ранг-листата в Европа.

Поставям този въпрос за записване в Конституцията, защото цялото ни следващо икономическо и социално законодателство, което ще се предопредели от Конституцията, следва да води до създаване на икономически и социални условия за защита и съхранение на българската нация, а не към нейния геноцид в резултат на крайно затруднени условия на жизнената среда за нейното съществуване. Не е тайна например фактът, че напоследък у нас се очертава сериозен хранителен недостиг, и особено на белтъчини, на българските граждани. Всичко това ще доведе до значително съкращаване продължителността на живота у нас в сравнение с другите развити страни, а това е основа на основите на жизнеността и съхраняването на народа.

Това са двата основни принципи въпроса, които исках да поставя на вниманието на Великото Народно събрание при разглеждането на глава първа от Конституцията.

Що се отнася до частичните ми редакционни бележки, те се свеждат до следното. Предлагам към глава първа, ал. 3 след текста "цялата държавна власт произтича от народа" да се добави и "принадлежи на народа". Тоест, народът да има право не само да избира, но и да сменя органите на държавна власт, когато те не изпълняват поетите задължения пред него.

Предлагам в чл. 4, ал. 1 да остане текстът "Република България е правова и социална държава". Това е нужно, защото ние можем да сме правова държава и в същия момент да няма социални гаранции за българските граждани. С добавянето на думата "социална", текстът ще се свързва по-добре и със следващото изречение.

Член 4, ал. 2 има нужда от коригиране, тъй като последната част на текста "държавата защитава установения конституционен строй", според мен, е неточен, непълен и буди различни размисли.

Предлагам да отпадне последното изречение на чл. 5, ал. 5 като излишно, защото цялата Конституция се изгражда в съответствие с международното право при съобразяване с националните интереси на нацията.

Член 7 така, както е записан, а именно: "Държавата отговаря за вреди, причинени от незаконни актове или действия на местни органи или длъжностни

лица" според мен се нуждае от по-пълно развитие. Според текста в този му вид излиза, че държавата ни ще отговаря за деянията на българските граждани със служебни функции, когато се намират в чужбина, и са причинили различни политически, икономически и други нарушения, което очевидно е некоректно.

В член 9 да се добави ал. 4 със следния текст: "Не могат да се изграждат партии, движения, сдружения, съюзи и други образувания на религиозна и етническа основа".

Предлагам в чл. 10, ал. 1 след думите "защита на" да се добави думата "политически", т.е. обществените организации да могат да удовлетворяват и тази потребност.

В чл. 11, ал. 2 след думите "не противоречи" да се добави изразът "на интересите на държавата и нацията". Това е нужно, защото формално е възможно да не се нарушават законовите разпоредби, а по същество религиозната дейност да нанася ущърб на интересите на държавата и нацията.

Предлагам в чл. 15, ал. 2 да се разшифрова, като в нея се изброят основните видове собственности, тъй като в този си вид тя е развита само за частната собственост. За целта предлагам ал. 4 да стане ал. 5, ал. 5 да стане 6 и да се формира нов текст за ал. 4, аналогичен на ал. 3 за другите видове собственост, които също трябва да бъдат изведени в ранг на свещени и неприкосновени, а не само частна собственост.

Това са някои от въпросите от общ и частен характер, които исках да поставя на вниманието на уважаемите народни представители. Надявам се, че Комисията по подготовката на Конституцията ще ги отчете и ще ги има предвид при окончателното редактиране на текстовете към глава първа. В заключение още веднъж потвърждавам, че ще гласувам за предложения текст след съответните корекции.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Манол Журналов.

МАНОЛ ЖУРНАЛОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа! Голямата дискусия по основния закон започна, но не голямата битка!

РЕПЛИКА ОТ БСП: С кого ще се бием?

МАНОЛ ЖУРНАЛОВ: За да стане тази дискусия полезна, може би не е най-важното дали има крайни становища, а дали те са различни и дали са казани в добрия тон на онези идеи, които ни вдъхновяват, за да изградим общо една независима, демократична и единна България, за каквато мечтаем всички.

Избран съм като независим депутат в рамките на СДС. *(Оживление)* Това ме освобождава от тесните партийни интереси, но ме задължава да изкажа мнение и становища, малко по-различни от тези, които чухте преди мен. Ако

те са малко странни за някого, имам една молба: все пак да се чуят. Както аз имах търпението в продължение на много месеци да слушам много по-страни мнения. Никаква сграда не може да се построи, ако не се разчисти напълно теренът около нея. Аз ще се опитам да поразчистя този терен само в основни линии, а утре, когато ни се предостави и окончателният текст на новата Конституция, ще дам много повече предложения.

Главният въпрос е ще се запази ли духът на нашите възродители от Първото Велико Народно събрание, когато бе изработена Търновската конституция, или ще обърнем поглед към Шестото Велико Народно събрание, което удостои българския народ с т. нар. Димитровска конституция. От това, което чух досега, имам основание да твърдя, че духът на Шестото Велико Народно събрание витае над нас, и това ме смущава много.

Уважаемият от мен господин Кюранов ни напомни за суспендирането на Търновската конституция от първия княз на България Александър Батенберг, но той пропусна да ни напомни за многобройни и много по-груби нарушения на същата Конституция след 9 септември, докато тя действуваше.

ЧАВДАР КЮРАНОВ: Аз говорих за 1947 г.!

МАНОЛ ЖУРНАЛОВ: Не княз Александър Батенберг създаде лошия образ на България в Европа и в света. Може би господин Кюранов е забравил, че редовно избраното Второ Велико Народно събрание в гр. Свищов суспендира Конституцията и установи т.нар. режим, защото имаше причини за това, които трябва да се знаят.

Учудвам се и на другите оратори, които така охотно и разпалено защитаваха републиканските си убеждения и ни внушаваха, че новата конституция, която ние сме призвани да приемем, трябва да бъде безусловно републиканска. Но, уважаеми дами и господа, аз уважавам по достойнство техните идеи, но нямам ли право да поискам същото и от тях? Не е тайна, че една значителна част от българския народ има монархически идеи. И не следва ли да попитаме българския народ какво държавно устройство желае да се установи у нас? Една конституция не се създава за част от този народ и мисля, че никой не може да ми възрази по това. Когато ние днес разглеждаме основните начала на новата българска Конституция и когато говорим във всички представени проекти, на брой 16, че искаме да станем правова държава, а веднага след това искаме да наложим израза "република" в чл. 1 от тези начала, това вече не е ли противоречие, което сме длъжни да избегнем сега? Няма ли да бъде по-правилно, ако в чл. 1 вместо изразът "България е парламентарна република", употребим израза "България е парламентарна, демократична, единна и правова държава".

Няма ли да бъде по-правилно, ако в чл. 1, ал. 3 след израза "цялата държавна власт произтича от народа", да добавим израза "който чрез референдум ще установи държавното устройство на България"?

Това са моите две предложения, които поставям на вашето внимание и които, според мен, малко разчистват терена около основната сграда, която ние с вас се захванахме да изградим.

Ще имам, разбира се, и други предложения, за които ще му дойде времето, когато разглеждаме окончателния текст.

И понеже става дума за разчистване, не е ли дошло време и няма ли дълг Седмото Велико Народно събрание да разгледа едно предложение, което е подписано от 30 души депутати, внесено в Бюрото под No208 от 29 март 1991 г., в което се настоява да се обявят за антиконституционни както Законът за допитване до народа за премахване на монархията от 2 август 1946 г., така и референдумът от 8 септември 1946 г., произведен въз основа на него, поради достатъчно правни и исторически съображения? За да се очисти (тук искам да обърна вашето внимание!), за да се очисти една евентуална република от нейните тъмни петна, които хвърлят сянка по пътя ни за Европа!

Аз правя тези две предложения, защото се надявам, че и от лявата ми страна, и от дясната ми страна една голяма част от вас ще поискат наистина да се разчисти пътят на една сграда, която ние започваме да строим сега.

И още веднъж, понеже използвам днешния ден - Деня на Конституцията и Деня на юриста, нека да ни обладава духът именно на Първото Велико Народно събрание, което подписа на 16 април нашата много либерална и абсолютно приемлива Конституция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Спасов.

ГЕОРГИ СПАСОВ: Уважаеми госпожи и господа народни представители! Ако има нещо, към което Великото Народно събрание трябва да се отнесе особено внимателно и отговорно, това са основните начала на новата Конституция, които ще определят характера и същността на нашето общество и държава, ролята и мястото на отделния човек и техните взаимоотношения.

Историята на западноевропейските и на северноамериканските народи показва ясно, че материалният и духовният прогрес на едно общество са в правопрпорционална зависимост от степента на защитеност на индивидуалните права и свободи на личността и гражданина и колективната свобода на отделните класи, слоеве, прослойки и групи да защитават своите интереси. Днес може не само да се каже, но и да се докаже, че материалното благополучие и културният напредък на Запада се дължат на непрекъснатия контрол на гражданското общество над държавата, а изостаналостта на Изтока е пряк резултат от

непрекъснатото господство на държавата над обществото и над отделната личност.

Тъй като в категорията на развитите държави обаче влизат както републики, така и монархии, в масмедияте, в публични изяви, а и тук, в Народното събрание, се водят и, предполагам, ще се водят доста разгорещени спорове и ще се привеждат различни доводи в полза на една или друга форма на държавно управление.

✓ Един от най-често използваните примери в полза на възстановяването на монархията у нас са високите постижения на Англия, Швеция, Белгия. Аз мисля, че примерите са несъстоятелни, защото те са несъизмерими с България като величини от две различни координатни системи и не могат да се сравняват. Не искам да използвам като довод и народната мъдрост, че онова, което краси коня, може да направи за посмешнице магарето. Примерът с Англия, Швеция и Белгия е несъстоятелен, защото пет века, например, от английската история са борби между гражданското общество и английската корона, борба, която започва през XII и завършва през XVII век, когато обществото подчинява напълно и окончателно английската корона. Ако Англия е най-мощната държава в света от XVII до XX век, а днес е една от най-развитите страни в света, то не се дължи на английската монархия, а на това, че английските монарси - крале и кралици са царували, но никога през това време не са управлявали Англия.

Ето защо, аз мисля, че е излишен лукс по примера на Англия или Белгия да възстановим един цар, който само ще царува, но няма да управлява. Смятам за вредно, ако възстановим един цар, който не само ще царува, но и ще управлява. Смятам, че дори неговите права да са сведени само до символично присъствие на трона като държавен глава, при нашето неразвито гражданско общество, възстановяването на монархическата институция може да се превърне в една постоянна заплаха за крехката ни демокрация.

Всичко казано дотук е от значение за мен и за убедените републиканци, но не и за господин Манол Журналов, чиито възгледи аз уважавам и смятам, че той има право да изповядва. Тъй като смятам, че депутатите от Великото Народно събрание са зрели хора, с оформени възгледи и миروглед, които не могат да бъдат сериозно променени от едни или други аргументи, изказани за пленарните заседания или дискусии, имам две предложения. Те се отнасят до ефективността на нашата работа и аз предлагам да ги гласуваме. Тъй като има опасност да пропилеем много дни в дискусии, а след това - при гласуването, да не се постигне квалифицирано мнозинство, предлагам по такива основополагащи принципи, каквито са формата на държавно управление, въпросите на

собствеността и други, да се гласуват веднага, след като се изразят противоположни разбирания и се изслушат аргументите за и против.

По този начин ние ще разчистим пътя за бързото приемане на Конституцията и дискусиите ще се свеждат до усъвършенствуване на текстовете или ще покажем, че Великото Народно събрание е неспособно да приеме конституция. Досега са изразени и две мнения за формата на държавно управление - парламентарна република и евентуално референдум за парламентарна монархия. Ако ние сме легитимен парламент, имаме право да вземем решения за формата на държавно управление и принципно бихме могли да започнем с гласуване именно на този първи член, защото може да се окаже, че един месец след като сме пропилели в дискусии, след това именно той да стане "ябълката на раздора" и Великото Народно събрание да се окаже неспособно да изработи конституция.

Предлагам да променим правилника и да процедираме така: ако нито едно от предложенията не набере необходимите две трети, тогава да се премине към нова дискусия, в която да бъдат изложени нови аргументи. Ако и при второто гласуване не се постигне необходимото квалифицирано мнозинство, тогава можем да се саморазпуснем и да вървим към избори. *(Частични ръкопляскания, оживление)*

По този начин смятам, че няма да се дава възможност на нито една от политическите сили с многословие и витиевати слова да заблуждава народа и да печели време.

Моля господин председателят да премине към процедура на гласуване, след като се изкажат за или против моето предложение - най-напред за това да променим правилника за приемане на Конституцията и по принципните въпроси предварително да уточняваме с гласуване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Велко Вълканов.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Уважаеми колеги, подобно на всички вас аз също много се вълнувам от факта, че най-после започна обсъждането на проекта за нова Конституция на Република България. Най-напред искам да си позволя една обща бележка, като кажа, че този проект беше изработен от една неголяма група народни представители, в която са включени господата Любен Корнезов, Янаки Стойлов, Николай Павлов, Владислав Даскалов, Петър Обретенов, Юлий Бахнев, Снежана Богушарова и още някои. Мисля, че беше редно Бюроето на Великото Народно събрание да изкаже благодарността си за усърдната работа, която тези колеги свършиха.

Искам да отбележа, че предложеният проект е израз на известен компромис. Всеки, който е представил своя проект, е в някаква степен недоволен от това, което вижда. Аз смятам, че в последна сметка проектът е в състояние да обслужи нашата работа. Той съставлява добра основа за дискусия. Искам най-напред, когато говоря за основните особености на тази проектно-конституция, да кажа, че, според мен, тук неправилно се бяга от възлагането на социални функции на нашата държава. Действащата Конституция беше характерна със своя естатизъм. Това беше неправилно, но е неправилно проектът да се отклонява и да отива в другата крайност - да се подчертава, да се преминава към отеглянето на държавата от редица твърде съществени социални сфери.

Колебанията по този въпрос намериха своя израз в дискусията по така наречената "социална държава". Вече беше отбелязано, че това понятие е заимствувано от някои конституции в Европа - Конституцията на Федерална република Германия от 1949 г., на Франция - от 1958 г., на Испания - от 1978 г., но мисля, че се прави съществен пропуск, като не се отбелязва, че за социална държава се говори в един от проектите през 1946 г., когато във Великото Народно събрание се обсъждаше новата Конституция, първата след Търновската конституция.

Искам да насоча вашето внимание към чл. 1 от проекта на Демократическата партия, в който изрично се заявява, че България е парламентарна, прогресивна и социална държава. (Това е чл. 1 на проекта на Демократическата партия от 1946 г.)

Аз смятам, че този пример, който ни се дава, е за следване. Ние не бива да се смущаваме от обстоятелството, че някои други държави използваха това понятие за цели, които нямат нищо общо със социалността и демокрацията.

Какво трябва да означава понятието социална държава? То не означава, че нашата държава не може да стои безучастна пред социалните проблеми, които възникват пред нашето общество. Нашата държава не може да бъде безразлична към социалната съдба на основни слоеве на нашето общество, особено сега, когато преминаваме към пазарна икономика, при която се очаква силно разслоение на обществото, когато ще има много или дори много богати и ще има бедни или дори много бедни е свършено необходимо нашата държава да окаже помощ на тези, които ще бъдат в категорията на социално слабите.

Смятам за необходимо да посоча, че когато тук бяха колеги - конституционалисти и ние водихме дискусия с тях по тези въпроси, един от тях обясни именно в този смисъл понятието социална държава, което, както вече знаете, е застъпено в тяхната конституция. Той изрично подчерта, че думата социална

държава няма нищо общо с понятието социалистическа държава, то само изразява намерението на държавата да внася известна доза социална справедливост и нищо повече.

Смятам, уважаеми колеги, че в проекта следва да се доразвият някои идеи, свързани с еднонационалния характер на нашата държава. В един по-ранен проект съществуваше разпоредба, съгласно която Република България беше изрично определена като еднонационална държава, а различните етнически общности се разбираха като неразделна част от българската нация. По мое дълбоко убеждение този текст трябва да бъде възстановен. Ние се нуждаем от подобна разпоредба. Мисля, че се нуждае от развитие текстът, който се отнася до българския език като официален български език.

Няколко думи искам да отделя за предмета на държавна собственост. Беше оспорено решението, което се дава в чл.16 от проекта, предвиждащ към изключителната държавна собственост да се отнася и крайбрежната плажна ивица. Доводите бяха, че това е предмет, който трябва да бъде също предмет на пазарната икономика. Това е имущество, което трябва да бъде предмет на пазарната икономика. Не споделям това разбиране. Плажната ивица е източник на здраве за всички нас. Представете си какво ще бъде, ако тя се изкупи от частни лица. За нас, обикновените граждани на тази страна, ще бъде невъзможно да летуваме край морето. Всичко ще бъде изкупено, ще бъде направено предмет на бизнес и ние ще бъдем лишени от възможността да ползуваме изобщо морето.

Искам като предпоследен въпрос да изложа своите съображения във връзка с отговорността на висшето държавно ръководство. Този въпрос беше поставен и смятам, че той има своето място. В моя проект за Конституция аз изрично предвидих глава, която да предвижда отговорността на президента, на Министерския съвет, на Върховния съд и на главния прокурор. Смятам, че такава глава е необходима, но заедно с това, естествено, трябва да се подчертае, че никаква отговорност, никакви разпоредби с отговорността не могат да имат обратно действие.

Накрая ще взема отношение по предложението, което беше направено от господин Манол Журналов. Той пледира за референдум по въпроса за формата на държавно управление. Не знам дали забелязва, че всъщност излиза извън рамките на Търновската конституция, която според него предвижда референдум. Единствената възможност да се измени формата на държавата е свикването на Великото Народно събрание, значи на това събрание, което в момента ние представляваме. По този начин предложението на господин Журналов се намира в едно дълбоко вътрешно противоречие.

Аз смятам, че ние всички трябва да подкрепим общата част на нашия проект. Не е необходимо да го гласуваме. Можем направо да преминем към цялостно обсъждане на проекта за Конституция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петко Захариев.

ПЕТКО ЗАХАРИЕВ: Дами и господа, уважаеми господин председател! Най-напред трябва да изразя благодарност към нашите колеги народни представители, които активно са участвували в Конституционната комисия и са разработили този текст, независимо от това дали той ни удовлетворява така, както е стилно написан, или не. Ние оттук нататък ще дискутираме върху него. Съжалявам, че не е участвувала цялата група, която е била създадена за подработване на проект, който да постъпи при нас. Това фактически ни обезоръжава и ще забави нашите дискусии в едно близко бъдеще ние да стъпим на здрава основа по разглеждане и изграждане на новата Конституция. Няма да ни бъде много лесно, ако ние продължаваме да се опираме на всички минали, макар и символично действащи конституции в България.

Също така не би трябвало твърде често да си служим с изрази, които са залегнали в чуждите конституции, защото един израз като думата "социална", залегнала в конституцията на Федерална република Германия, на Франция, за нас тази дума извиква твърде много негативни спомени. Ако ние я изпуснем в Конституцията, след като в по-предшестващия член и алинея говорим, че нашата Конституция е хуманна, не е необходимо да се създава някаква повторимост, независимо, че между едната и другата дума има съществено различие.

Спирам се на становището на колегата Манол Журналов и смятам, че то не е за пренебрегване, тъй като с неговото предложение за създаване на един по-широкообхватен текст не ни задължава тук да решим един основен въпрос. Все пак ние разгръщаме възможностите да участвува целият народ именно по този начин, чрез един плебисцит. Но тук трябва да се постави още един въпрос - дали ние не трябва, нека да не забравяме, че през 1946 г. наши големи държавоведи, професори участваха, които поне на първия етап изразиха своето становище, че ние трябва да хвърлим поглед и да видим дали няма да бъде удачно при нас да се създаде и статут на двукамарна система в нашия парламентарен живот. Ние имаме президентска институция, която също така ни позволява едно такова виждане. С един такъв вариант, или поне в преамбула при внасянето на Конституцията тези неща не са разгледани от комисията и да ни се поднесат, върху които ние да изразим, ако не становище, поне своето мнение и виждане.

Конкретно върху първи раздел, след това ще имам думата да взема отношение по текстуалната обработка на отделните членове и алинеи, само обръщам внимание.

Ние говорим в точка 4, че никоя част от народа, политически партии и други организации, държавни институции или отделни лица - личности, не могат да присвояват... Вместо да продължа, предлагам: "Суверенното право на личността и всички действия, водещи до геноцид, са извън законите, произлизащи от Конституцията".

Това е от съществено значение и аз смятам, че ние сме твърде много изостанали по законите форми, дори в наказателното право на тази тема за геноцида и днес в България има прецедент, който в нашата законова уредба може би трудно ще намери позиции, върху които ще се облекне. Така че в Конституцията това е едно от съществените неща, които трябва да бъдат засегнати и те фактически ще осигурят абсолютната конституционна защита на личността от посегателствата на основните принципи на личността за неговата защита.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Последен за днес има думата Георги Петров. След това ще обявя точно листата на тези, които ще се изказват в четвъртък.

ГЕОРГИ ПЕТРОВ (БЗНС "Никола Петков"): Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Идеите за създаване на Конституция за първи път са развити в труда на Шарл Монтескьо "За духа на законите". Стремейки се да ограничи всевластието на монарсите той стига до извода за създаване на един основен закон. С него, за да си постигне крайната цел - защита и гаранция на личностите и гражданските права на всеки член на обществото, Монтескьо формулира принципите на новата структура на държавното управление. Той доказва, че свъщането до този момент като единна и неделима държавна власт се състои от три основни дейности - законодателна, изпълнителна и съдебна. Радостното е, че в нашата Конституция тези неща са много добре регламентирани и аз приветствувам това.

Според мен преамбюл нашата Конституция трябва да има, защото той отваря вратите на конституционната сграда. Той трябва да съдържа основните човешки ценности и има важно идейно, политическо и юридическо значение. Юридическото му значение служи и за тълкувателна база на цялата Конституция.

Във внесеня проект на парламентарната група на БЗНС "Никола Петков" се поддържа републиканската форма на управление. Без да се отрича, че монархиите в някои европейски страни са претърпели еволюция и не изключват

демократичния живот, може да се каже, че в България нашият народ има лоши спомени от монархическия институт - три национални катастрофи, суспендиране на Конституцията, с което се нарушиха правата на народа, личен режим, убийството на идеолога на БЗНС Александър Стамболийски. Нашата организация още от създаването си е била за републиканска форма на управление. Няма гаранции, че възраждането на монархическата институция у нас ще изиграе онази положителна роля, която играе в други страни. Републиканската форма на управление дава възможност за пълна изява на народния суверенитет. Разбира се, затова са необходими гаранции, защото и при републиката могат да бъдат потъпкани основни права и свободи, както стана съвсем наскоро, през последните 45 години.

Когато поддържаме републиканската форма на управление, ние същевременно поддържаме и парламентарната форма на републиката, тъй като тя означава предимство на парламента в политическия и държавния живот. Не може обаче да не се изтъкне, че при тази парламентарна форма, ако не се предвидят съответните гаранции за уравнивяване на законодателната и изпълнителната власт, се стига твърде често до нестабилна изпълнителна власт.

Кои са основните ценности, които би следвало да залегнат в основите на Конституцията, оттам и на държавата, и на обществото? В проекта на БЗНС "Никола Петков" поддържаме на първо място свободата на човека като личност, защото тя е изходно начало за всяка проява на човека във всяка сфера на живота. На второ място, в тази йерархия от ценности идват мирът в неговия най-широк смисъл, след това сигурността, благоденствието на човешката личност в обществото, труда и народовластието. Това са основни ценности, които са залегнали в нашия преамбюл.

Според мен в член 2 от предложения проект за Конституция, второто изречение, че "не се допускат териториални образувания", това изречение би следвало да се обособи в отделна алинея, с оглед важността на въпроса.

Що се касае за официалния език в републиката - ние го поддържаме категорично. Може обаче да се помисли за възможността да се признае ползуването и изучаването на български език като право на българските граждани. Изрично това право не е упоменато, така както това е направено за гражданите от небългарски произход в раздел втори, член 51, алинея 7 от проекта.

В проектоконституцията е казано само, че българският език е официален.

В глава първа, алинея 4 на чл. 6 от проекта се казва, че законът няма обратна сила, освен когато това изрично е предвидено и при условие, че се създадат по-благоприятни последици за гражданите. Това е всеобщо признат

принцип и не е необходимо, както е записано, изрично да се упоменава. Тази алинея според мен следва да отпадне.

В алинея 5 на член 6 не са разграничени ясни принципите и нормите на общопризнатото международно право от една страна, и нормите на международните договори, по които България е страна. Според мен за неразделна част от националното право трябва да се обявят първите, а те са - Хартата на Организацията на обединените нации и нейните принципи, Всеобщата декларация за правата на човека и други. А не всеки сключен договор с дадена държава. Би следвало при възникнал спор относно тези принципи и техният приоритет Конституционният съд да даде тълкуване.

Паралелно в член 9 е закрепен принципът на политическия и идейния плюрализъм. Той е и извънредно необходим за развитието и функционирането на парламентарната демокрация.

Алинея 3 на член 11, която гласи, че източното православно вероизповедание е традиционна религия трябва да се схваща като една декларация, не да бъде задължителна правна норма и то отчита историческите заслуги на православната църква в миналото за запазването на българската нация.

В член 13, който третира опазването на околната среда е желателно да се даде по-пълна и точна дефиниция, която да включва идеите на националното природоползване.

В член 18 и член 19, които третират въпроса за конституционния режим на земята, това е наша стара идея за земята като основно национално богатство и ние сме радостни да констатираме, че тя е намерила място в предложения проект за Конституция.

Поддържам разпоредбите на член 19 от проекта, относно забраната на физически и юридически лица да придобиват право на собственост върху земята у нас. Това е една гаранция за националния суверенитет при сегашните условия.

За съжаление и доколкото говорим за конституционна уредба на външната политика можем да констатираме, че никъде не се споменава за задачите на държавата да гарантира националната независимост и териториалната цялост на страната. Това би следвало да намери място в член 21, като една първостепенна задача за защита на републиката. Да се надяваме, че тези "Основни начала" от глава първа на така предложения проект за Конституция, след направените уточнения и допълнения, ще бъдат развити и обогатени от изказванията на различни депутати на пленарно заседание.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Дебатите по тази точка ще продължат в четвъртък в следния ред. Чета и списъка ще оставя за допълване, ако

има нужда - Петър Обретенов, Михаил Михайлов, Александър Янков, Николай Павлов, Елка Константинова, Връбка Орбецова, Илич Цветков, Мирослав Дърмов, Мануш Романов.

Преминаваме към точка втора

ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА РАЗИСКВАНЕТО ПО ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА НА ПЪРВО ЧЕТЕНЕ.

Чета тези, които са се записали: Георги Марков, Росен Михайлов, Георги Пирински, Илич Цветков, Тодор Тодоров, Йовчо Русев.

Правя предложение да закрием записването в списъка, за да можем евентуално да го приемем на първо четене. Които са съгласни с това предложение, моля да гласуват!

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: В процеса на изказванията ще се явят допълнителни хора, които ще искат да вземат отношение.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Това гласуване, господа, има характер на регистрация, защото ръководството на Конституционната комисия предлага, мислехме това да стане от четвъртък най-късно, след дебатите по Конституцията да се предлага един поименен списък за хората, които са били в залата и за тези, които не са били. Това гласуване сега има характер и на регистрация.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Това предложение се приема с 221 гласували за, 22 против и 6 въздържали се.

Първи има думата Георги Марков. Продължаваме разискванията по точка втора.

ГЕОРГИ МАРКОВ: Госпожи и господа народни представители! Имам няколко съвсем конкретни, но същевременно принципи бележки по законопроекта, които са от чисто правен характер и смятам, че обезателно трябва да бъдат взети предвид в промеждутъка между приемането на законопроекта на първо четене и неговото гласуване на второ четене.

Преди всичко искам да ви обърна внимание на чл. 19 от законопроекта, който третира обжалването на откази и съответно разрешенията, налагани от комисията, за защита на конкуренцията. Предвидено е те да се обжалват пред Софийски градски съд в едномесечен срок от съобщението. Отгук нататък обаче не става ясно нещо много важно - какви са правомощията на съда при разглеждането на жалбите срещу тези актове на Комисията за защита на конкуренцията, които без съмнение са административни актове. В случаите, когато се окаже, че съответният акт на Комисията за защита на конкуренцията е законосъобразен, проблеми няма. Съдът просто ще потвърди акт. Големият проб-

лем е, когато се окаже, че актът е незаконосъобразен. Какви са правомощията на Софийския градски съд? Дали процесът ще бъде контролно отменителен, което ще значи, че Софийският градски съд ще може да отмени съответния акт, респективно отказ на Комисията за защита на конкуренцията и да върне преписката на комисията със задължителни указания, при което възниква вторият въпрос - ако не се съобрази комисията с указанията на съда, какво ще се прави. От втора гледна точка е възможно друго разрешение - евентуално съдът, отменяйки акта на Комисията за защита на конкуренцията, да се произнесе по същество и със своя акт да замести съответно решението на комисията. Въпросът стои открит. Възможни са и двете разрешения.

Ако изхождаме от развитието на нашето законодателство в последно време, имам предвид и Закона за административното производство, който изменихме наскоро, мисля, че е възможно и от гледна точка на процесуална икономия, второто разрешение - да се даде възможност на съда, отменяйки решението на Комисията за защита на конкуренцията, да реши спора по същество и със своето решение да замести акта.

Веднага следва главата за отговорностите. Всъщност тези разпоредби са насочени наистина към защита на конкуренцията и гарантиране на честността на процеса, без който приватизацията ще е немислима. Предвидени са няколко иска.

В точка първа да се констатира по исков ред извършеното нарушение. Това е чисто установителен иск.

На второ място е предвидена възможност да се постанови недействителност на сделката. Това е чисто конструктивен иск. Предвидени са и осъдителни искове, като да се осъди нарушителят да възстанови състоянието, предхождащо нарушението и т. н. Тук се поставя вече един чисто правен въпрос за т. нар. конкуренция между исковите.

В гражданско-процесуалната теория никога не е имало съмнение, а такава е и постоянната практика на Върховния съд на Република България, че когато имаш право да се защитиш с един по-силен иск, е процесуално недопустим по-слабият иск. Тоест, ако разполагаш с осъдителен иск, не можеш да заведеш установителен иск, защото в самия осъдителен иск се включва преюдициално въпросът за установяване на съответно правно състояние. Това е въпрос, по който следва да бъде помислено много добре, за да не се стигне до положението да се водят установителни искове, а съдът да ги прекратява поради липсата на правен интерес, защото съответното заинтересувано лице разполага с по-силен, например осъдителен или конструктивен иск. Тук възниква един много интересен въпрос по ал. 2. Предвидено е Комисията за защита на кон-

куренията да може да води искове. Когато ние говорим какъв орган е Комисията за защита на конкуренцията, казваме, че е орган на Министерския съвет. Значи тя е орган на управление. Но това не значи обезателно, че тя е персонализирана, че има качеството на юридическа личност, за да може да участва в един граждански процес. И ние обезателно, струва ми се, ако приемем, че тя може да води искове, вероятно такава е волята на Министерския съвет, който внася законопроекта, трябва да приемем, че тя е юридическа личност, че е персонализирана, за да може да участва в граждански процес. Не зная доколко това се разминава с идеята това да бъде някакъв по-малък оперативен орган и т.н., но предвиждаме ли възможност тя да води искове, не може да не е юридическа личност тази комисия.

И един много съществен въпрос, който е свързан с налагането на глобите - чл. 25. Предвиждат се глоби за редица нарушения на конкретни разпоредби. Вижте какво се предлага! За извършените нарушения да се съставя акт по реда на Закона за административните нарушения и наказания. Това означава, че всички тези нарушения, включително и тези по чл. 4: "Да се забранява на органите на държавно управление на общинските съвети и т.н. да вземат решения, с които изрично или мълчаливо се установява монополно положение". Ние презумираме, че тези нарушения са административни. Аз дълбоко се съмнявам, че тези нарушения са административни и ми се струва неуместно тук да се прилагат разпоредбите на Закона за административните нарушения и наказания. Още повече, възниква неудобството, че по Закона за административните нарушения и наказания административно-наказателната отговорност е и лична. Изключваме по този закон да има отговорност на юридическо лице. Струва ми се, че чл. 25 следва да отпадне, а да остане възможността окръжният съд, както е предвидено, в състав от трима съдии, при задължително участие на прокурора да налага глобите, по това да бъде на базата на някакво сезиране от Комисията за защита на конкуренцията, по в никакъв случай да не бъде акт по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

В чл. 27 наистина има административно-наказателна отговорност. Ние трябва да предвидим обезателно разпоредба, която да препрати изцяло към Закона за административните нарушения и наказания както относно съставянето на актовете, така и относно налагането на съответните санкции с наказателните постановления, тяхното обжалване и изпълнение.

И нещо друго, което също следва да се вземе предвид. В чл. 2, ал. 3 ние казваме, че устройството и дейността на Комисията за защита на конкуренцията се определя с правилник, приет от Министерския съвет, а накрая в Преходните и заключителните разпоредби в § 3 казваме: "Министерският съвет утвър-

ждава правилник за устройство и дейността на комисията в тримесечен срок от влизане в сила на този закон". Мисля, че следва да остане разпоредбата на & 3 от Преходните и заключителните разпоредби. Това дублиране е излишно. Алинея 2 на чл. 3 следва да отпадне. Мисля, че законопроекът може да бъде приет по принцип, но при второто четене трябва да погледнем много внимателно тази чисто правна материя, за да не се налага после практиката да ни подсказва измененията на закона.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Росен Михайлов.

РОСЕН МИХАЙЛОВ: Уважаеми председателю, дами и господа народни представители! Ще бъда пределно кратък, изразявайки становището на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз по разглеждания законопроект. Трябва да подчертая, че изцяло поддържаме проекта за Закона за защита на конкуренцията, тъй като според нас това е закон с жизнеутвърждаващо значение за установяване на един рационален пазарен климат в България. Смятаме, че вносителят - правителството - е формирал законната материя с цел създаване на ефективен противовес и бариера при такива язви за пазарното развитие, като монополизма, нелоялната конкуренция и нейното ограничаване.

Аз подкрепям предвидените в законопроекта санкции, институции и защитни решения в полза на свободната конкуренция, която ще бъде един гарант, стимулатор за реална и ефективна пазарна игра, конкуренция, даваща възможност на честния и трудолюбивия производител да просперира.

Считам, че заслужаващи подкрепа са всички действия на правителството в насоките, които са в духа на този закон. Заедно с това позволете ми да споделя, че днес нашата пазарна икономика е едно невръстно дете, за което ние кроим и шием дрехи като за възрастен, третираме го като развит и зрял човек. В това няма нищо лошо, ако законодателната и изпълнителната власт формират един комплект от регулиращи мерки, които да отразяват държавната намеса в процеса на икономическата реформа. В противен случай, уважаеми колеги, такива обноси, такова отношение могат да задупат младенеца, който отглеждаме сега.

Аз бих желал да попитам борба с монополите ли беше премахването на шапките на печално известните "Вишпром", "Сердика", "Булгаршлод" и други? Като в приказката за ламята с отсичането на една глава се появяват 20-30 на местно ниво. Къде са техните конкуренти сега и кой може да бъде техен конкурент в сегашната обстановка? Можем ли да създадем или да подкрепим в селското стопанство, в хранително-вкусовия бранш със сегашните драконовски лихвени проценти на кредита, с липсата на ценова политика в сферата на ин-

дустриалните стоки, които се употребяват в селското стопанство и обратно. Днешната ценова и лихвена ножица отрязва главата на всеки и всички, които желаят да се конкурират с пост-тоталитарните възплъщения на монополизма. Да не говорим как ще защитим българския производител от конкуренцията на чуждестранния му опонент.

Ето защо ние призоваваме правителството още един път да преоцени своята подкрепа и позиция в реформата за тези стопански субекти - еднолични, колективни, кооперативни и държавни, които със своята успешна работа ще подкрепят тази реформа. Те се нуждаят от незабавна ценова, лихвена и данъчна промяна. Промяна, която маже да ги направи реално действащи, печеливши и разбира се взаимноконкуриращи се, като се изпълни с живот този законопроект.

Дами и господа, в заключение напълно споделям конструктивните становища, изказани от Законодателната комисия и от Комисията по икономическа политика. Предлагам разглежданият законопроект за бъде приет в парламента на първо четене.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Пирински.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Позволявам си да взема думата и да отнема няколко минути от вниманието на пленума на Великото Народно събрание, само за да предложа, господин председател, текст на решение, което предлагам Великото Народно събрание да вземе по първото четене на законопроект, тъй като и аз споделям, както практически и всички изказали се, мнението, че този законопроект, така представен, може да бъде приет на първо четене, доработен в комисияте и бързо да бъде подготвен за приемане на второ четене.

Ще прочета проекта за решение, който предлагам, и ще ви отнема само няколко минути с обосновката защо смятам, че е целесъобразно и полезно такова решение да бъде прието.

Първо, Великото Народно събрание да приеме на първо четене проекта за Закона за защита на конкуренцията.

Второ, доработката на закон за приемане на второ четене в Законодателната комисия и в другите комисии на Великото Народно събрание да се извърши въз основа на текста на законопроекта и на писменото становище на Комисията по икономическата политика по него, както и направените в пленарната дискуссия предложения.

Трето, Комисията по икономическата политика в хода на своята по-нататъшна работа по законопроекта да разгледа специално въпроса за демонополизацията на стопанската дейност, като покани за лично участие в заседание-

то и министъра на индустрията, търговията и услугите и други представители на държавни органи и компетентни институции.

Само с няколко думи по тези предложения, господин председател.

Преди всичко тук беше подчертано, но искам да го повтора, защото наистина е така - този закон е от възлово значение за постепенното формиране на пазарна среда в нашата национална икономика. Обръщам се към Вас, господин председател, още веднъж с молба, както и редица други господа народни представители направиха това, когато такива законопроекти, внесени от правителството по основни въпроси на реформата, поне един от ангажираните в хода на реформата министри е редно да присъства тук. Ние сме готови и не само сме го казвали, но сме го доказвали нееднократно, че сме готови да подкрепим с всички възможни средства реформата, но съгласете се, че когато на 29 март ни се внася законопроект, в който се предвижда една технология на демонополизация, а на 4 април се приема Постановление 54, което придвижда съвършено друга, съкратена процедура, ние сме затруднени да дискутираме какви са били мотивите и съображенията на правителството да приложи тези две радикално различаващи се технологии и ни е трудно да преценим коя е пообоснована, за да я подкрепим.

Две думи за доработката на закона - в каква насока ми се струва, че би трябвало да се предприеме. Господин председател, този закон третира основните пазарни кретирии или фактори, а именно търсенето, предлагането и цената, на която това търсене и предлагане се изравнява. По тези проблеми ни е нужен не един закон, ние вече с вас приехме на 4 октомври миналата година един Закон за спекулата, който, ако днес погледнете, ще видите, че е остарял, тъй като там се говори за установени цени и за размери на наказания, които отдавна вече не са актуални. Но нуждата от регламентация на търсенето и предлагането, на количествата стоки, които се предлагат на пазара, и цените, по които те се предлагат, е не по-малко остра и днес.

Предлаганият законопроект е доста подробен, доста фин и той може пълноценно да функционира в една формирана пазарна среда. Ние не бива да се заблуждаваме, че засега у нас такава среда не съществува. Действително има един подчертан монополизъм, този монополизъм се чувства в пазара както на стоки за крайно лично потребление, така и за производство на потребление, така и в основните фактори на производството. Ясно е, че трябва да вървим стъпка по стъпка към формирането на пазарна среда, действително конкурентна. Ето защо ни е необходимо да си представим много точно как постепенно изискванията на закона, който сега приемаме на първо четене, могат да бъдат спазени.

Тук само в скоби искам да поставя възловия въпрос за достъпа до пазара и за достъпа до ресурсите. Справедливо в редица изказвания беше отбелязано, че наред с всички други критерии трябва да си даваме сметка кой ще доминира на нашите пазари, кое присъствие ще определя цената, ще определя количеството и момента на предлагането на стоките и кой ще има достъп до тях. Изискването за 30 или 35 на сто горна граница ми се струва, че е условно. Както беше изтъкнато и в дискусиата до тук, трябва да се прецени още веднъж при второ четене. Господин Захари Карамфилов изтъкна, че този процент може да бъде от едно до сто. Той спомена, че монополизмът не се проявява в едно измерение, а има безкрайно различни форми на приложение. Току-що изказаният се преди мен народен представител Росен Михайлов справедливо подчерта, че обезглавяването или свалянето на шапката не създава конкурентна среда. Ето защо ни е много пужно още веднъж да видим кой е критерият и на какъв вид пазар - на пазара за ресурси или за крайна продукция и трябва ли и колко трябва да бъде границата на т. нар. монополно или доминиращо присъствие на пазара. Междувпрочем самото определение за монополност не е свързано достатъчно ясно в самия закон с монопол върху даден пазар, а се говори за стопанска дейност по принцип, по това са пенца, които можем да доработим в комисията.

Ще кажа само още две думи във връзка с процеса на демонополизация. Това е въпросът, който сега най-много влиява стопанските организации и фирмите. Това е въпросът, с който те живеят всекидневно във връзка с поставените задачи за изготвяне на програми за реорганизация, както говори 54 постановление. Аз убедително предлагам и на Бюрото, и на пленума на Народното събрание да не приеме на второ четене този закон преди в Комисията по икономическа политика да се състои една много подробна и много внимателна дискусия по хода на тази т. нар. демонополизация, всъщност реорганизация сега, и онова, което ще постигнем, вървейки по един или друг път.

Аз лично подкрепям народния представител Иван Тенев, подкрепям предложението на Комисията по икономическа политика, което дава предпочитание на процедурата по заключителните и преходните разпоредби от проекта за закон на Министерския съвет - демонополизацията да се осъществи въз основа именно на критериите, заложили в проекта за закон.

И няколко думи за органа, който се предлага. Подкрепям предложението това да е независим орган, господин председател, смятам, че направените забележки относно неговите правомощия да глобява, да спира стопанската дейност, да предлага анулиране на договори и т. н. са прекомерно авторитарни. Неговата основна функция според мен, трябва да бъде да организира достатъч-

но внимателни анкетни изследвания на конкретната ситуация по конкретни пазари, за да се установи каква именно е формата на нарушаване на конкуренцията, къде именно са отклоненията от изискванията за свободна конкуренция. Както изтъкна и уважаемият Георги Марков, едно нарушение не е ясно административно ли е, от друг характер ли е, къде се крие, а обикновено монополното деформиране на пазара е скрито. Такава комисия трябва да работи в много тясна връзка с Националната комисия по цените, с Министерството на индустрията, търговията и услугите и неговите контролни органи и с още ред органи, които сега съществуват. Вместо да се превръща в още една институция, която ще се стреми да затвори кръга в себе си, нека бъде един координатор и стимулатор за всички органи, които трябва да осигурят нормализирането на пазарната обстановка.

С тези няколко думи Ви моля, господин председател, да поставите на вниманието на пленума предложеното от мен проекторешение и да изразя още веднъж подкрепата си за приемане на законопроекта на първо четене.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата за реплика Илко Ескенази.

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Една кратка реплика по повод на направеното предложение на господин Пирински относно един принципен въпрос в този закон. Трябва да сме наясно, че законът, който преследва злоупотребата с монополно положение, не е законът, който забранява монополите. С него не може да се извършва демонополизация. Това е закон, който поставя под особен контрол монополите и забранява определени действия, които за обикновения производител и обикновения търговец са разрешени. Това е световна практика. Тук мога да обобщя, защото смятам, че съм от малкото хора, които поне от десет години се занимават с антимонополно и конкурентно право. Никъде по света монополите не са забранени. Въпросът е, че те са поставени под особен контрол и следователно не е възможно от хода, който се предлага от Комисията по икономическата политика и господин Пирински подкрепя, доколкото разбирам - със закони да се определят дейностите, които могат да бъдат монополни. В зависимост от конкретните условия може да се окаже, че в България в даден момент само един производител ще има да речем на реактивни двигатели, а може да се окаже впоследствие, че трябва да има трима производители. Съвсем различно е положението в хлебопроизводството. Обръщам внимание на още един момент, че този закон третира монополизма не само на национално равнище, но и на локално равнище и съвсем различни са критериите - в едно село ще има една хлебопекарна, а пък в един район трябва да има два или три

хлебозавода. Тоест, подкрепям подход, който е даден в правителствения законопроект с едно уточнение, че съставите на действията, които представляват ограничение на конкуренцията и на нелоялна конкуренция трябва да бъдат съобразени първо с конвенциите, към които България се е присъединила и за които, доколкото си спомням, не става дума и второ - с възприетите в страните от Европейската общност критерии за нелоялна конкуренция и за ограничителни търговски практики. Това е пътят към Европа.

Аз няма да отнемам вашето внимание, тъй като взех думата само за реплика. В обсъждането на второ четене ще направя предложение точно по текстовете така, както е прието специално в страните от Европейската общност да се разглеждат съставите, които се санкционират. Между другото, а това е и последната ми бележка - във всички страни чисто административните закони, в които държавата се намесва наистина със своята власт са данъчни закони, конкурентни закони и евентуално няколко други области. Тоест, конкурентният закон и антимонополиният закон е именно административната намеса на държавата, защото увреждането на конкуренцията се счита за засягане на обществените интереси.

ГЕОРГИ ПИРИНСКИ: Само една справка. Въпросът е важен, господин Цветков, тъй като според мен господин Ескепази смеси два въпроса. Единият е принципният въпрос за монополизма, а другият е конкретният проблем в момента, в който ние се намираме за осъществяване на демонополизация в сегашното състояние, в което се намираме. Това именно се третира в преходните и заключителните разпоредби. Онова, за което говорихте - конвенциите за ограничителни и делови практики и т.н. са оградени, според мен в самите текстове на закона достатъчно, за да бъдем на правия път към Европа. И на понятието за добросъвестна търговска дейност и другите, които са характерни за това законодателство, тъй че аз отпращам един въпрос към господин Ескепази - дали подкрепяте процеса на демонополизация, който в момента трябва да протече да се осъществи въз основа именно на този закон и на една процедура, която да преценява конкретно по видове пазари каква пазарна структура ни е необходима или една съкратена процедура, която мен лично изключително много ме тревожи?

ИЛКО ЕСКЕНАЗИ: Не е предмет на този закон. Законът не се прави с оглед на една година или на две години.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Уточнете преди второто четене. Думата има Илия Цветков.

ИЛИЯ ЦВЕТКОВ: Дами и господа народни представители! Аз щях да започна именно с това, което каза и господин Илко Ескепази - този закон няма

за предмет демонополизацията. Този закон има за предмет създаването на правни и даже не и фактически условия за конкуренция на пазара. Фактически условия за конкуренцията на пазара ще бъдат създадени, когато приемем и останалите законодателни актове, от които се нуждае нашата пазарна икономика. Това е Законът за приватизацията и т.н. Няма да бъде многословен. Този закон беше внасян веднъж, но беше върнат от Комисията по икономическата политика именно по тези съображения, че той не решаваше тогава въпроса за демонополизацията, но аз лично подкрепям тази съкратена процедура за извършване на демонополизация.

Вярно е, че в закона има изкуствено създадени и изкуствено определени критерии за доминиране на пазара, но все пак аз смятам, че този закон трябва да го приемем и да оставим времето да ни поучи и да разберем как трябва да изменим нашите критерии. Искам да обърна внимание върху някои основни моменти във философията на този закон. Какво трябва да атакува този закон и какво не трябва да атакува? Този закон трябва да бъде насочен срещу нелоялна конкуренция на пазара, конкуренция, която ощетява потребителя и в никакъв случай този закон не трябва да бъде насочен срещу монополните производители. Тук става въпрос за онези монополни производители, които не бива и не могат по вътрешнотехнологични причини да бъдат разбивани. Като пример мога да ви посоча "Балкан", Нефтохим в рамките на завода в Бургас и т.н. Това са предприятия, които ние трябва да запазим в тази им структура, даже да подпомогнем тяхното развитие, защото в противен случай, когато ние решим въпроса с конкуренцията на нашия пазар и въвеждането на чуждата конкуренция, тези наши предприятия няма да бъдат конкурентноспособни не само на външния, но и на нашия пазар.

Конкуренцията се проявява под различни форми и ние трябва да определим кои точно форми трябва да санкционираме. Искам да се спра на няколко конкретни момента, които не са решени от този закон и които могат да бъдат решени лесно с един-два текста. Този закон не засяга интелектуалната собственост, господа. Интелектуалната собственост е основният капитал, който има нашата страна. Не е основният капитал онази парична маса, която плува някъде из страната, а основният капитал, на който ние можем да разчитаме за в бъдеще е интелектуалният потенциал на нацията. Именно затова смятам, че трябва да се обърне много добре как и с какъв текст този закон не трябва да бъде насочван срещу правото на интелектуална собственост, защото тук ще бъде ударена и Конституцията, която ние в скоро време се надявам, че ще приемем. Предлагам в заключителните разпоредби да бъде вписано, че монополните права, произтичащи от правата върху интелектуална собственост, не се трети-

рат по силата на този закон, защото правото върху технологии на личностите - юридически или физически, правото върху патент ноу-хау и т.н. трябва да принадлежи на техния собственик и те имат право да бъдат монополисти в този смисъл, ползвайки своята собственост. Затова казах, че този закон не трябва да сезира това право.

Искам да обърна внимание и върху някои моменти, които се разглеждат по-нататък в законопроекта. Забранява се сключването на договор от едно лице за представителство или за придобиване на изключителни права, като комисионер, купувач или продавач за стоки или услуги. По този начин, както е записан текстът, ако ние не го дистанцираме този законопроект от правото на монопол на притежателите на интелектуална собственост, ние ще направим така, че ще отнемем правото на собственост на тези хора. Ние отново ще унищожим онова, което е основният наш капитал, ние отново ще подтиснем инициативността на хората. Затова трябва много добре, както предложи господин Росен Михайлов, още веднъж да прегледаме текстовете на този закон.

Искам да обърна внимание върху текстовете, сезиращи действия, съставляващи нелоялна конкуренция. Става въпрос за следното нещо: когато имаме нелоялна конкуренция на служители се получава така, че ние със законодателен акт определяме, че ако едно юридическо лице или някаква фирма няма правилна политика спрямо своите кадри и недооценява възможностите на своите кадри, те ще бъдат затиснати и всъщност ние по този начин ще нарушим възможността за създаване на лоялна конкуренция. Аз смятам, че примерно в член 15, ал. 3 трябва да се обвържат сроковете, (тук са записани не повече от три години) като единствената санкция в случая да бъде прекратяването на евентуалното обезщетение, което предишният работодател предава на лицето, което е отстранило.

И в заключение искам да кажа следното: Дами и господа народни представители, този закон е един от най-важните закони каквито бяха Законът за собствеността и ползуването на земеделските земи, Законът за приватизацията и предлагам още днес да го приемем на първо четене.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Думата има Тодор Тодоров. Реплика имате? Добре.

РОСЕН КАРАДИМОВ: Мислех да се изказвам, но в порядъка на реплика искам да подкрепя това, което каза господин Цветков относно проблемите на интелектуалната собственост. Те не опират само до първата част на законопроекта, който говори за монопола. Аз мисля, че при приемането на този законопроект ние трябваше при всички положения, ако не да приемем, то поне да обсъдим съотношението на този законопроект с бъдещия патентен закон. Как-

то правилно отбеляза господин Цветков, ако в преходните разпоредби изключим действието на интелектуалната собственост и монополното положение на владелица на патента, примерно, аз не виждам как ще изключим тези разпоредби от раздела, който говори за нелоялна конкуренция. Проблемите по същество са неразрешими, според мен, защото ако сирямо първата част на закона, който говори за монопол, е редно да изключим действието на притежателя на патента (това е смисълът на патента - да има изключително монополно право да произвежда една определена стока или услуга) то не виждам при нелоялна конкуренция как може да не запишем, че неизползуването на патента също представлява нелоялна конкуренция. Това правило е записано в повечето законодателства на европейските страни и най-тежките санкции, включително стигане до отнемане на патента при неизползуване на патента, като под "използуване" се разбират различни форми, включително и прекалено завишени цени, включително и нещълно задоволяване на пазара.

Аз ще се опитам да формулирам конкретни текстове преди второто четене, но ми се струва, че е добре ние да имаме едно цялостно виждане, което би могла да изработи групата, изготвяща патентния закон, за евентуално съотношение между тези две материи и, ако е необходимо, на един по-бърз ход да бъде внесен патентният закон, така че да не е необходимо сега конюнктурно в този законопроект ние да уреждаме неща, които би трябвало да бъдат уредени в специален закон.

Още един аргумент, господин Цветков спомена за забраната за сключване на договори, с които се установява монополно положение и по същество ние по този начин ще отречем лицензионните договори, защото смисълът на лицензионния договор е точно такъв - един монополист, притежател на патент и изключително право за производство, предоставя лицензия, която той може да ограничи както по обем, така и по пазар, цени и производство. Този договор, според закона в момента ние го забраняваме, а забраним ли притока и на интелектуална собственост в България и лицензирането от български предприятия на западни интелектуални продукти - това би ограничило в крайна сметка самата конкуренция.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Тодор Тодоров.

ТОДОР ТОДОРОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Аз ще гласувам за приемане на първо четене на Закона за защита на конкуренцията не само защото той се явява една практическа крачка към установяване на пазарна икономика, но защото чрез него ще поставим основите за цивилизовани пазарни отношения.

Административно-бюрократичният държавен монопол във всички отрасли на стопанския живот е един от факторите, които доведоха нашата икономика до катастрофалната ситуация. Монополното право задушаваше и унищожаваше всяка стопанска инициатива, просперитет на конкретния производител. Ето защо Законът за защита на конкуренцията ще даде възможност на всяко юридическо и физическо лице, упражняващо стопанска дейност, да се стреми да захване по-голям ареал на действие, но това да става по цивилизован начин, като се запазват интересите на обществото.

В законопроекта добре са очертани факторите, с които ще се регулират конкуренцията и санкциите, които ще се прилагат при нелоялна конкуренция. В законопроекта добре са разработени трети и четвърти раздел, които очертават забрана за ограничаване на конкуренцията, които смятам, че ще приемем без особени възражения. Те като цяло обаче са постановки, които ще действуват при вече установени пазарни отношения. В момента много важен и сложен проблем, който трябва да разчисти път за пазарните отношения, е демонополизацията на държавните предприятия. Тази демонополизация има връзка с проблема за конкуренцията, но в много по-голяма степен е свързана с въпросите за собствеността и на тази основа - приватизацията. Ето защо проблемите с демонополизацията трябва да се разрешават комплексно и в никакъв случай само по административен път, т.е. чрез механично разделяне на монополни структури.

Административно създадените монополни организации трябва да се демонополизират, но при всички случаи трябва да се отчитат конкретните особености на технологичните процеси - териториални и организационни въпроси.

За мен лично ефектът от демонополизацията ще може да се прояви реално след извършване на приватизацията. Ще ви дам един конкретен пример: ние ликвидирахме някои монополни шанки в обединенията на аграрния сектор, но икономическите условия, при които сега работят регионалните предприятия (примерно на "Родопа") с какво променят положението на предприятията в селското стопанство? С нищо. Щом собственикът е един - държавата, икономическите отношения, при които ще действуват неговите териториални предприятия, независимо дали ще бъдат две-три-осем и т.н., те ще действуват по един и същ механизъм.

Отварянето на нашата икономика към света също ще създаде важни условия, които ще благоприятствуват конкурентното начало, но като имам предвид, че досега цялата ни стопанска и търговска дейност е сложена в мрежата на административно-бюрократичните държавни структури, смятам, че за да

се открие простор за пазарните условия, е необходимо да приемем задължението от преходните и заключителните разпоредби за извършване на демонополизация на някои фирми, организации, като проектът за тази дейност се обсъди от широк обществен форум.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Йовчо Русев.

ЙОВЧО РУСЕВ: Господин председателю, дами и господа народни представители! Законопроектът, който обсъждаме, е един неотменим инструмент на пазарната икономика. Той има две особености - едната е, че ние разглеждаме, обсъждаме и ще гласуваме един закон, който не е основан на българската стопанска практика. Все още стопанските партньори, които ще се конкурират в бъдещи пазарни отношения, не са изградени и този закон изцяло, почти изцяло, почива на практиката на други страни, чието законодателство датира вече от десетилетия.

Втората особеност на този закон, както показва практиката на тези страни, е, че той се подлага периодично на преразглеждане и на изменение - и в Съединените американски щати, във Франция, в Италия и в другите страни с такова законодателство на всеки две-три години Законът за конкуренцията, който регулира конкуренцията и антимонополното законодателство подлежи на преразглеждане, за да се адаптира към непрекъснато променящите се условия.

Така че този закон, който ние ще гласуваме, подлежи на изменение и даже да допуснем някоя грешка, следващото Народно събрание ще има възможност да я коригира.

Какво е най-важното, според мен, в този закон? Да се определи монополното положение на партньорите. Различните законодателства по различен начин определят монополното положение. Американският закон няма определени граници за дял от пазара, френското законодателство предвижда 40 на сто от националния пазар, а в нашия проект предвиждаме 30 на сто от националния и от регионалния пазар. На мен ми се струва, че при обсъждането в Комисията по икономическата политика и Законодателната комисия трябва да се преразгледа този процент, да се вгледаме внимателно дали той е в интерес на България, на българските стопански партньори, които ще развиват своята конкурентностопанска дейност в бъдеще, или не е в интерес? България не може да разчита само на дребни и средни предприятия, въпреки че този закон, ако не пряко в текста, по смисъл, би следвало да ги защитава, а трябва да изгражда сравнително силни предприятия, които да могат да се конкурират на международния пазар. В същото време редица отрасли, каквито са металургията, електрониката, които изискват огромни капитални вложения, които искат бър-

зо внедряване на техническия прогрес, би следвало да останат в едни крупни организации. Важното е те да влязат в една реална, лоялна конкурентна борба.

Вторият въпрос, който засяга монополното положение и лоялната конкуренция, е свързан не само със закона и комисията, която се създава по силата на този закон, а с цялата структура на пазарни отношения, в т.ч. и на корпоративните организации на производителите и на търговците. Във Франция наред със създаването на комисия за конкуренцията, се придвижда разгръщането на обществено-държавните органи за защита на правата на потребителите и даже, доколкото си спомням, около 9 милиона франка са отделени за Комисията за конкуренцията, а бюджетът заделя около 16 милиона франка за функционирането на тези висококвалифицирани обществено-държавни органи за защита на правата на потребителите.

Аз смятам, че в този си вид законът би могъл да бъде приет по принцип на първо четене и аз напълно подкрепям предложението за решение, което беше направено от господин Пирипски, и ми се ще да вярвам, уважаеми дами и господа народни представители, че Законът за защита на конкуренцията ще ни даде достатъчно идеи в бъдеще да бъде разработен и Законът за политическата конкуренция, който би внедрил правила и в политическата игра, а не само в пазарната.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата господин Дончо Иванов.

ДОНЧО ИВАНОВ: Уважаемо председателство, уважаеми дами и господа! Аз ще съкратя моето изказване, тъй като много от нещата вече се казаха и ще започна с това, с което завърши господин Йовчо Русев.

Наистина необходима ни е уредба, която да ни позволява да водим етична конкуренция, етична борба, бих казал, във всички области като се започне от политическата и се свърши в икономическата област.

За мен лично този закон е освен всичко, което казахме за него, още е призван да предизвиква един непрекъснат стремеж у всички производители към усъвършенствуване, тъй като, за да се върне отново към това, което казах в началото - именно това - липсата на тази конкуренция в политическия и изобщо в целия ни обществено-политически живот, ми се струва, че ни доведе до днешните ни бедни.

Моите по-конкретни бележки са:

Предлагам в член 3, алинея 1, точка 2 да отпадне текстът: "освен ако Комисията по защита на конкуренцията не определи по-голям обем".

Определено това ще усложни работата на комисията, като се има предвид сегашната структура на икономиката ни. Рисуваме и там да предизвикаме опашки.

Да отпаднат алинея три и четири на член 15. Идеята на тези алинеи спокойно може да бъде реализирана чрез алинея 2 на същия член. В противен случай ал. 3 и ал. 4 сериозно биха вързали ръцете на можещите и инициативните, излизаци от държавните фирми и започващи самостоятелна дейност.

Сериозно трябва да се помисли и глава шеста в частта "Глоби", и по-точно член 24, тъй като отсъствуват критерии за налагане на глобите.

Според мен критерият трябва да бъде един единствен и това трябва да бъде най-вече неравномерната печалба, придобита в резултат на нелоялната конкуренция. Така ще се улесни работата на комисията, а и ще се намали работата на съда.

По-особен е случаят с дъмпинга. Това, че в един дневен закон на една страна с уставновена пазарна икономика съществува забрана на дъмпинга е нормално и обяснимо. Определено обаче смятам, че засега в нашия закон не трябва да има забрана, защото, първо, за да има дъмпинг, всички се досещате, че поне трябва да има едно сериозно производство, за да не кажем свръхпроизводство. Друг производител не би си позволил да излиза на пазара, изобщо да влиза на пазара чрез дъмпинг. А няма ли именно чрез дъмпинг и то най-вече очакван от външни вносители да започнем тъй желания натиск отгоре върху цените и установяването им върху едно реално ниво? Засега се направи много за децентрализацията, така бих нарекъл действията, които виждаме, които се извършват, но определено нашият вътрешен производител не се стряска. Може би именно дъмпингът, влизането на стоки с много по-ниски цени най-последно ще стреснат нашите производители и най-последно ще се намери реалната цена на много от изделията. Защо и дъмпингът в първите години на прехода към пазарно стопанство да не помогне, бих казал, за реструктуриране на българската икономика като неефективните производства отпаднат. Някой би възразил - чрез дъмпинг вътрешният производител би унищожил конкурентите си и заемайки пазара ще прави цени каквито си иска. Но нали пък тогава той попада под ударите на този закон като монополист. А и чрез мита, данъци, такси държавата спокойно може да регулира и закриля тези дейности, на които тя държи.

Предлагам да отпадне засега текстът в член 12, алинея 2, точка 11.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: И така, господин Гиньо Ганев иска да даде едно кратко обяснение и пристъпваме към гласуване.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Именно във връзка с гласуването, господа. Народният представител господин Пирински предложи заедно с гласуването за законопроекта на първо четене да се прецени възможността да се гласува и едно решение.

Като анализирахме обаче това предложение за решение, даже заедно с него, убеждението и в съответствие с правилника, че не е целесъобразно то да бъде гласувано отделно, защото се отнася до определени внушения към съответните парламентарни комисии да имат предвид някои особености на дебатите, които са преминали досега и да се подчертае особено въпросът за монополизацията на стопанската дейност.

Предложението на Бюрото - господин Пирински прочете проекта за решение, който предлага. Точка първа трябва да се изключи съвсем, защото става дума за приемане на първо четене на законопроекта, а това става с гласуване, а не с решение, но елементите, включени в точка втора и трета на неговото предложение така, както са записани в стенографския протокол трябва да се предоставят на съответните комисии и да се имат предвид там. Ако господин Пирински е съгласен с това разсъждение, тогава да си оттегли предложението за решение.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Съгласен. И така пристъпваме към гласуване на първо четене на законопроекта за конкуренцията.

На първо четене законопроектът се приема с 240 гласували за, 1 - против и 1 въздържал се.

30 минути почивка. *(Звъни)*

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Продължаваме днешното заседание. Преминаваме към точка трета от днешния ред -

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ЧУЖДЕСТРАННИТЕ ИНВЕСТИЦИИ.

Не виждам представител на Министерския съвет, който е вносител на законопроекта - нещо, което не е правилно. При това положение давам думата на председателя на Комисията по икономическата политика господин Карамфилов за становище по внесенния законопроект.

ДОКЛАДЧИК ЗАХАРИ КАРАМФИЛОВ: Уважаеми господин председателствуващ, уважаеми дами и господа! Позволете ми преди всичко да се обърна към председателя на Конституционната комисия господин Гиньо Ганев, към председателя на Законодателната комисия господин Александър Джеров

и към всички юристи и от името на Комисията по икономическата политика да им честитя днешния професионален празник. *(Единични ръкопляскания)* Специално със Законодателната комисия ние имаме едно непрекъснато взаимодействие, високо ценим техния професионализъм. Не искам да скрия, че в тежки моменти ги чувстваме като ексекютори, но същевременно това не ни пречи да осъзнаваме тяхната благородна цел икономическото знание да превърнат в една издържана законодателна материя. Честит празник, колеги!

Уважаеми дами и господа, Комисията по икономическата политика внесе досега цикъл от икономически закони, които имат своя вътрешна логика. Първоначалният пакет закони беше свързан със създаването на институциите на пазарната икономика. Това бяха законите за счетоводството, статистиката и Сметната палата.

Вторият цикъл от закони, включващи Търговския закон, е предназначен за създаване на органите на пазарната икономика.

Сега със Закона за конкуренцията и Закона за чуждестранните инвестиции ние всъщност откриваме пътя към създаването на самия пазар, т.е. откриваме пътя за приемането и действието на Закона за приватизацията. В този смисъл сега ще представя становището на Комисията по икономическата политика по законопроекта за чуждестранните инвестиции.

Комисията по икономическата политика споделя основната концепция на правителствения законопроект, насочена към стимулиране на чуждестранните инвестиции в Република България с оглед приноса им за икономическото и технологичното развитие на страната. Същевременно Комисията по икономическата политика смята, че законопроектът трябва да бъде балансиран по-добре от залегналите в него принципи и да бъдат развити и задълбочени, в съответствие с интересите на българската държава и на провежданата от нея икономическа политика в дългосрочен план, с оглед защитата на интересите преди всичко на националния капитал.

В резултат на проведените в комисията обсъждания се очертаха принципни проблеми, по които си предлагат следните изменения и допълнения на внесенния законопроект.

Първо, предлага се нов текст на заглавието на законопроекта, а той е "Закон за закрива и насърчаване на чуждестранните инвестиции". Новото заглавие се обяснява с обстоятелството, че първото заглавие "Законопроект за чуждестранните инвестиции" е по-всеобхватно от съдържанието на самия законопроект. В никакъв случай законопроектът не претендира да обхваща цялата материя, свързана с чуждестранните инвестиции. Напротив, има редица неща, които са извън законопроекта, а основните са тези, свързани със закривата и

насърчаването на чуждестранните инвестиции. В този смисъл ние смятаме, че предложеното заглавие е по-точно и отговаря на съдържанието на самия законопроект.

Второ, към текста на чл. 1 да се добави следната нова ал. 2 "Целта на закона е да се насърчи и да гарантира чуждестранните инвестиции с принос за икономическото и технологичното развитие на страната". Това е една дефиниция, която отсъствува от правителствения законопроект и която съдържа предназначението на самия законопроект.

Трето, текстът на чл. 2 да отпадне и да добие следното ново съдържание със заглавие "Закрила на чуждестранните инвестиции". Алинея 1: "Чуждестранните инвестиции в Република България се ползват с пълна защита и сигурност" - една декларация, която трябва да съдържа този законопроект, и на която законово последствие да могат да се позовават бъдещите инвеститори в България при евентуално нарушение на тази клауза.

Алинея втора: "Законно извършени инвестиции не се засягат от последващи ограничения или забрана, установени с нови закони". С този текст се гарантира, че настоящото законодателство и този закон са една гаранция за последващите изменения в нашето национално законодателство.

Текстът на чл. 3 - за режима на чуждестранните инвестиции се предлага да добие следната редакция: "Спрямо чуждестранните лица, които извършват инвестиции в страната, се прилага национално третиране, доколкото със закон или в междудържавен договор не е предвидено друго". С този текст режимът на функциониране на чуждестранния капитал се изравнява с този на националния ни капитал.

Текстът на чл.4 да се промени, както следва: в текста на точка 2 на ал.3 да отпадне думите "право на собственост и др." и да добие следната редакция: "Придобиване на вещни права върху недвижими имоти". Да се добави нова точка 5 към ал.3: "Придобиване на контрол върху предприятия, действащи на територията на стараната". Алинея 5 да отпадне и да добие следната нова редакция: "Инвестицията в стопанската дейност не може да бъде по-малка от 50 000 щатски долара или равностойността в друга конвенционируема валута по курс към деня на регистрацията".

Текстът на чл.5 да се допълни, както следва. Нов текст на ал. 1: "Предвидените в този закон разрешения се издават от Комисията по чуждестранни инвестиции към Министерския съвет въз основа на мотивирана молба, към която се прилага техникоикономическа обосновка, съдържаща данни за приноса за инвестициите по отношение на..." и продължава стар текст.

Алинея 2, думата "тридесетдневен" да се замени с "45-дневен". Това е срокът, в който Комисията по чуждестранните инвестиции трябва да даде отговор на молбата на инвеститора. В правителствения текст този срок е 30 дни. Нов чл.5а: "Комисията за чуждестранни инвестиции подпомага и съдейства на Министерския съвет при изпълнението на този закон като:

1. предоставя информация и други услуги на чуждестранните лица за улесняване на чуждестранните инвестиции;

2. издава предвидените в този закон разрешения и контролира законосъобразното им изпълнение;

3. води статистика и анализира резултатите от чуждестранните инвестиции в страната и периодично представя информация на Министерския съвет на Народното събрание."

Нова ал.4 със следното съдържание: "Разрешенията за инвестиции в банковата дейност се издават от Българската национална банка в срока по ал.2."

Текстът на чл. 6, ал.2 да отпадне.

Текстът на чл.8 да добие следната редакция: заглавието на чл.8 да бъде: "Придобиване и защита на вещни права върху недвижими имоти". Да се включат следните нови алинеи.

Ал.1: "Чуждестранните лица, осъществили инвестиции в страната в съответствие с чл.6, ал.1, могат да придобиват на нейна територия право на строеж и право на ползуване върху неземеделските земи (поземлени участъци) за осъществяване от тях на стопанска дейност."

Това е една привилегия, една възможност, която се предоставя на чуждестранните инвестиции.

Ал.2: "При придобиване собствеността на постройка по установения законен ред, собственикът на постройката придобива и свързаното с нея право на строеж върху земята за срок до 70 години".

Ал.6: "При прекратяване на чуждестранното участие в страната и при продажба на недвижими имоти и вещни права върху тях българският участник има право на изкупуване с предимство. При липса на български участник, както и при отказ от изкупуване, имотът трябва да бъде продаден чрез търг на българско юридическо лице или на български гражданин".

Алинея 1, 2, 3, на досегашния чл. 8 стават съответно алинея 3, 4 и 5. Текстът на чл.9 "Концесии" да добие следната редакция: "Предоставянето на концесии на чуждестранни лица за проучване, проектиране, разработка, извличане и използване на природни ресурси и стопански обекти, които са изключителна държавна собственост, се извършва само по силата на специален закон", т.е. концесиите винаги се разрешават с отделен за всяка концесия закон.

Текстът на чл.10, ал.3 да се допълни, като в края се добави: "както и да превежда закупената по този ред валута в чужбина". В правителствения проект се дава разрешение само за обмяна на валутата в България. Нашето предложение е да се разрешава и превеждането на валута в чужбина на чуждестранните инвеститори.

Текстът на допълнителните разпоредби да се измени и допълни, както следва: нов & 1 със следното съдържание: "Министерският съвет може да постанови разпоредбите на този закон да не се прилагат изцяло или отчасти за инвестициите в стопанска дейност на чуждестранни лица от държави, в които прямо български дружества и лица се прилагат дискриминационни мерки".

& 2, ал.1, точка 1 - думите "включително и инвестиционни кредити" да отпаднат. Комисията не е съгласна с тълкуването, че кредитът е инвестиция по съдържание.

& 2, ал.2, след думите "не се считат за инвестиции" да се добави "кредитите", както е в стария текст.

Да се добави нова ал.4 със следното съдържание: "Придобиването на контрол върху предприятието по смисъла на този закон може да произтича от

1. придобиване на дялово участие в размер от 50 и повече по сто;
2. реда за вземане на решение от органите на управление;
3. увеличаване на основния капитал, водещо до преразпределение на правата на управление на предприятието;
4. други начини за решаващо въздействие върху управлението и дейността на предприятието".

По време на обсъждането в Комисията по икономическата политика бе изразено становище, че едно от най-съществените условия за създаване на благоприятен инвестиционен климат според международната практика са данъчните и митническите облекчения. Такива облекчения не са предвидени в законопроекта. Комисията по икономическата политика смята за необходимо да се прецени целесъобразността от включването на подобна регламентация в Закона за чуждестранните инвестиции или в друг закон - например Закона за данъците или в Закона за митниците.

Извън официалния текст искам да допълня, че в комисията се третира доста подробно въпросът дали трябва да бъдат определени отраслите и областите, където е задължителен разрешителният режим за чуждестранните инвестиции. Съществуваше становище да се изброят отраслите, представляващи или свързани преди всичко с националната сигурност и извън тях всичко да бъде разрешено за чуждестранните инвеститори. В крайна сметка преценихме, че е по-добре този въпрос да се дискутира, както и въпросът за данъчните и

митническите облекчения да се дискутират в пленарното заседание и евентуално на второ четене Комисията по икономическата политика да предложи подходящ текст, който да отразява мнението на депутатите в пленарното заседание.

След обсъжданията и предложенията за изменение Комисията по икономическата политика представя законопроекта за обсъждане на пленарното заседание на Великото Народно събрание и приемането му на първо четене.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Господин Джеров, имате думата от името на Законодателната комисия.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, дами и господа народни представители! На първо място съм приятно задължен да благодаря на господин Карамфилов за хубавите думи, които той каза за юристите. Действително, струва ми се, че вече е време да се види, че има и юристи в нашето общество и че тези юристи са твърде значими в немалко области. Още веднъж благодаря на господин Карамфилов за това, че все пак той, като неюрист отбеляза нашия празник днес.

По въпроса за законопроекта за чуждестранните инвестиции. Това е проект всъщност на Министерския съвет. Преди малко говорихме с господин Глушков и считам, че би било редно и в бъдеще, и сега даже, тогава, когато един законопроект, а той винаги е внесен от вносител, самият вносител да дойде пред нас и той да почне доклада. *(Едишциш ръкопляскания)* И все пак ние сме комисии. Виждате, стараем се, мъчим се да направим нещо, да поднесем на Великото Народно събрание нашето становище обосновано, за да видите накъде бихте могли да насочите вашия вот. Все пак без вносителят да изясни своите мотиви, струва ми се, че не бихме могли да работим. Даже трябва да ви кажа: в Законодателната комисия ние винаги казим вносителя и без вносителя или съответните негови съветници ние не разглеждаме нито един законопроект. Затова е много хубава нашата съвместна работа с Комисията по икономическата политика, защото тя в много случаи се явява и като вносител, и като специалист, и или господин Карамфилов, или неговите сътрудници от Комисията по икономическата политика присъствуват. Трябва да ви кажа, че именно благодарение на техните доклади, благодарение на тяхната помощ ние можем направо да тръгнем към целта, която е поставена пред нас.

Становището на Законодателната комисия. Споделяме виждането, че законопроектът може да бъде внесен за разглеждане от Великото Народно събрание. Този законопроект е включен в системата на икономическите закони, които предстои да бъдат гласувани с оглед провеждане на икономическата реформа.

И все пак, като Законодателна комисия, предлагаме на Великото Народно събрание следните бележки в юридически план.

Първо, по отношение заглавието. Поддържахме виждането, че заглавието, предложено от Министерския съвет "Закон за чуждестранните инвестиции", е по-правилно. Възразяваме срещу направеното предложение заглавието на законопроекта да бъде "Закон за закрила и насърчаване на чуждестранните инвестиции". Това заглавие не съответствува според нас на съдържанието на законопроекта. То малко повече заангажира, малко е по-претенциозно и с оглед на това, след като всъщност в закона има малко и по-други постановки, предлагаме да си остане онова заглавие, което Министерският съвет е предложил, и така, както го е редактирал.

Чл.4 от законопроекта изисква допълнително осмисляне в няколко насоки:

Първо, би трябвало да се уточни понятието "инвестиции", употребено в ал. 1, 2, 3, 5.

Второ, ал. 5 следва да се запази като принцип, но се налага определено уточняване, за да може ясно да се ограничи приложното поле. Може би ще трябва малко юридически да доуточним и това ще го направим заедно с господин Карамфилов, като нещо, което смятам, че няма да породи никакви различия.

Трето, ал. 3, точка 3 трябва да се прецизира. Първо от гледище на правните понятия. Понятието "използуване" не е правно понятие. Не би могло да намери място в един закон. Същевременно трябва да се съобрази тази разпоредба със съответната разпоредба в Закона за собствеността и ползуването на земеделските земи. След като сме казали подобно нещо в един закон и сме го гласували, то за нас е задължително и затова би трябвало да го реципираме изцяло така, както е, но не да го изменяме или променяме. Това би значило да пуснем нов закон в противоречие с нещо, което вече сме гласували.

Четири, чл. 5. Предвидено е разрешенията по този закон да се издават от Министерския съвет или от определен от него орган. Заслужава внимание въпросът дали разрешенията могат да бъдат издавани от самия Министерски съвет, както е едната от алтернативите, предлагани в закона. Ако се съпостави този въпрос с нормата на ал. 2, ще се установи, че е допустимо както да се даде разрешение, така и да се направи мотивиран отказ, (защото е казано, че може да се направи мотивиран отказ) този акт също да подлежи на някакво обжалване. Според нас, следва да се помисли по този въпрос и да се определи точно органът, който дава разрешението, съчетано с правото на защита на заsegнатото от евентуален отказ лице.

Пето, чл. 8. Заглавието на този текст няма нищо общо със съдържанието. Възможността за отчуждаване на един недвижим имот не може да влезе в категорията на закрила на правата. То означава точно обратното. Какво имам предвид? Чл. 8 съдържа възможността за отчуждаване, а заглавието е "закрила". Благодаря от такава закрила, която ми отчуждава имота. Връзката някак си е нарушена.

На второ място, липсва цялостна законодателна уредба за възможността за отчуждаване на недвижими имоти на чуждестранни лица. В тази разпоредба е дадена възможност само да се извършва отчуждаване и да се спори по отношение цената. Но къде е процедурата, къде е органът, който би могъл да извърши това отчуждаване? Също така не е уточнен и начинът на издаване на съответния акт и възможността за неговото обжалване. Нямам предвид цената, защото само за цената въпросът е уреден. Евентуално, ако направим законодателно препращане към чл. 101 от Закона за собствеността и оттам към чл. 6 и следващите от Наредбата за държавните имоти, ще направим една връзка между два закона, която няма да бъде добра. Защо го казвам това нещо? Поначало отчуждаването в нашето законодателство е уредено в чл. 101 и следващите от Закона за собствеността. Там е уреден и органът, там е уредена и процедурата, там е уредено и обезщетяването и обжалването. Но тук, предвид спецификата на отчуждаването, именно собственикът на имота, считам, че чл. 101 и създадената с него отчуждителна процедура и т.н. не би могла да намери приложение. Или тогава, когато говорим за възможността за отчуждаване на недвижим имот на чуждестранно лице, се налага едно точно и цялостно законодателно уреждане. Още повече, че това отчуждаване е засегнало чуждестранно лице. Нали искаме да привлечем чуждия капитал? Когато създадем възможност за отчуждаване на това, което е създадено с инвестицията, дали ще привлечем този капитал?

Шесто, чл. 10, ал. 3 изисква също така едно допълнително обсъждане. Смятаме, че не би било правилно да се възприеме предложението на Комисията по икономическата политика в точка 10 да се допълни ал. 3 на чл. 10. Това би означавало да се предизвика едно голямо поскъпване на чуждата валута. Какво имаме предвид? Комисията по икономическата политика, предлагайки допълнение към ал. 3 на чл. 10, създава възможността за чуждата инвестиция, за чуждестранното лице да може да изнесе придобитата в България печалба. Или, ако е тук печалбата в левове, да я транспортира, ако мога така да се изразя, в чужда валута и да я изнесе. Но представете си до какво бихме стигнали? Евентуално едно страшно поскъпване или търсене на чуждестранната валута, което в никакъв случай не е цел на закона. Разбира се, ние също така трябва да об-

мислим защо да не може едно чуждестранно лице да изнесе печалбата си в съответна валута. Но не да го кажем само като думи, като възможност, ние трябва да помислим по какъв начин може да стане това и как би рефлектирало то върху стойността на съответната валута в България.

Седмо. Чл. 12 също така ще трябва след първото четене да бъде прецизиран и доуточнен.

Първо, заслужава внимание въпросът дали може в този случай като санкция да се прекрати дейността на чуждестранното лице, което извършва инвестиции в нашата страна. На второ място, по реда на Закона за административните нарушения и наказания не може да се потърси защита срещу акта, с който ще бъде прекратена дейността на чуждестранното лице. А не би било допустимо такъв факт, с такива значими последици да не подлежи на обжалване. Тоест, да се отнеме право на защита на засегнатото лице. Щом като мога да обжалвам една глоба, която ще ми бъде наложена, как може да нямам право да защита правото си или по-точно да обжалвам отнемане на това право за работа.

Осмо, & 2, ал. 1 и 2 трябва да бъдат уточнени към кой текст от закона ще намерят приложение.

Съвсем накратко изясних становището на Законодателната комисия, което моля да имате предвид при гласуването. Безспорно, както започнах в началото, предлагам Великото Народно събрание на първо четене да гласува законопроекта.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Думата има господин Красен Станчев за становище от Комисията по опазване на околната среда.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми колеги! Становището е разладено на народните представители и аз няма да го чета. Искам само да кажа, че в сравнение с първия вариант на законопроекта, получен в Комисията по икономическата политика, новият вариант с тези добавки, които има в чл.5 и в редица други членове, отразяват в общи линии и становището на Комисията по опазване на околната среда.

Сега бих искал да използвам качеството си на председател на Комисията по опазване на околната среда, за да направя едно изказване по принцип.

Според мен е възможно в този вид, в който днес се представя, законопроектът да бъде приет на първо четене. Противоречията, които възникват между различните комисии, са съществени в два пункта. Първият пункт - това са предпочитанията за чуждия капитал или чуждите инвестиции, които могат да изберат определени области и тези области могат да бъдат изрично посочени или в закона, или в приложение към закона, или в списък на областите. Този

списък трябва да бъде издаван от съответната комисия или от Министерския съвет за предпочитаеми области.

Вторият пункт мисля, че е по-съществен и той много ясно отразява според мен противоречието между становището на Комисията по икономическата политика и комисията, която представлява господин Джеров. Тук може би за пореден път се сблъскваме с един общ проблем, а именно законите, които регулират функционирането на капитала, независимо в национален или в някакъв друг мащаб, се сблъскват с общото административно право и в същото време с общото съдебно право. Така бене и преди малко със Закона за защита на конкуренцията.

Аз смятам, че в края на краищата комисията, която трябва да вложи в този закон онези клаузи, които защитават или съответно уреждат процесуалния ред за защита или съответно на предпочитания към определен тип инвестиции, към определен тип области, в които да се правят тези инвестиции, са в края на краищата от компетенцията на Законодателната комисия. В този смисъл аз не виждам между становищата на различните комисии, изказани днес, някаква значителна разлика.

Друг е въпросът, че по съдържателните текстове на този закон отделните народни представители могат да имат различни свои бележки, защитавайки някакви особени свои виждания или интереси на отделните парламентарни групи.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Уважаеми колеги, както знаете, днес се чествува денят на Търповската конституция. Много наши колеги са поканени на това тържество и се налага да отсъствуват. Има предложение да прекратим сега заседанието и точка четири и пет да останат за четвъртък.

Ако няма никакви основателни възражения, мисля, че можем да постъпим така.

ГЛАСОВЕ ОТ ЗАЛАТА: Няма.

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ ИВАН ГЛУШКОВ: Благодаря ви.

Следващото заседание ще се проведе в четвъртък от 15 часа. Закривам заседанието. *(Звъни)*

(Закрито в 19 ч.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

Николай Тодоров

ПРЕДСЕДАТЕЛСТВУВАЩ:

Иван Глушков